

Latvijas Republikas
SATVERSME

Rīgas pils. 17 pamatsk. absolventam
Skolas padome
1933

Latvijas Republikas Satversme

Likums par Saeimas velešanām

Likums par tautas nobalsošanu un
likuma ierosināšanu

Likums par Latvijas Republikas Satversmes
spēkā stāšanos un ievešanu

Sodu likums par Saeimas un tautas nobalso-
šanas, brīvības, pareizības un Saeimas darbības
traucēšanu

Ceturtais izdevums

1926

IZDEVIS A. GULBIS, RIGĀ

Latvijas Republikas Satversme.

Latvijas tauta savā brīvi vēlētā Satversmes Sapulce ir nolēmusi sev šādu valsts Satversmi:

1. nodaļa.

Vispārejie noteikumi.

1. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.
2. Latvijas valsts suverenā vara pieder Latvijas tautai.
3. Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktas robežas sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale.
4. Latvijas valsts karogs ir sarkanš ar balnu švitru.

2. nodaļa.

Saeima.

5. Saeima sastāv no simts tautas priekšstāvjiem.
6. Saeimu ievēlē vispārigās, vienlīdzīgās, tiešas, aizklatas un proporcionelas velešanas.

7. Sadalot Latviju atsevišķos vēlešanu apgabalos, Saeimas deputātu skaits, kurš ievelams katrā vēlešanu apgabala, noteicams proporcionell katra apgabala veletāju skaitam.

8. Vēlešanu tiesības ir abu dzimumu pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem, kuri vēlešanu pirmā diena ir vecāki par divdesmit vienu gadu.

9. Saeimā var ievelēt katru pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš vēlešanu pirmā diena ir vecāks par divdesmit vienu gadu.

10. Saeimu izvele uz trīm gadiem.

11. Saeimas vēlešanas izdarīšanas oktobra mēnesa pirmā svētdiena un sestdienā pirms tūs.

12. Jaunievelēta Saeima sanāk uz pirmo sēdi novembra mēnesa pirmajā otrdienā, kad arī izbeidzas iepriekšējas Saeimas pilnvaras.

13. Ja Saeimas vēlešanas Saeimas atlaišanas gadījumos notiek citā gada laikā, tad šada Saeima sanāk ne vēlak kā vienu mēnesi pēc tās vēlešanas un tās pilnvaras izbeidzas pēc diviem gadiem nākoša novembra mēnesa pirmā otrdienā ar jaunievelētas Saeimas sanāksamu.

14. Veletāji nevar utsaukt atsevišķus Saeimas locekļus.

15. Saeima savas sēdes notur Rīga un tikai arkārtīgi apstālkā dēļ tā var sanākt citā vietā.

16. Saeimu izvele savu prezidiū, kurš sastāv no priekšsēdetāja, viņa diviem biedriem un sekretāriem. Saeimas prezidijs darbojas neparatrankti pa visu Saeimas pilnvaru laiku.

17. Jaunievelētas Saeimas pirmo sēdi atklāj iepriekšējās Saeimas priekšsēdetājs vai prezidijs uzdevuma čīts prezidijs loceklis.

18. Saeima pati parbanda savu loceklu pilnvaras.

19. Saeimas prezidijs sasauc Saeimas sejās un nosaka kartejas vai arkartejas sēdes.

20. Saeimas prezidijam ir jāsasauc Saeimas sēde, ja to prasa Valsts Prezidents, ministru prezidents, vai ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas loceklji.

21. Iekšējas darbības un kartības noteikšanai Saeima izstrāda sev kārtības rulli.

22. Saeimas sedes ir atklātas. Desmit Saeimas locekljiem, Valsts Prezidentam, ministru prezidentam vai ministrim pieprasot. Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputātu balsu vairākumā var noteikt noturēt aizklātu sēdi.

23. Saeimas sedes var notikt, ja tamis piešādās vismaz puse Saeimas loceklju.

24. Saeima, izņemot Satversmē sevišķi paredzētos gadījumos, talsa savus lemmumus ar klātesošo deputātu absolūtu balsu vairākumā.

25. Saeima izvēlē komisijas, noteic to loceklu skaitu un uzdevumus. Komisijam ir tiesība pieprasīt savai darbībai vajadzīgas ziņas un paskaidrojumus no atsevišķiem ministriem un pašvaldības iestādēm, kā arī uzaicināt savas sēdēs dot paskaidrojumus attiecīgo ministriju un pašvaldības iestāžu atbildīgos priekšstāvus. Komisijas var darboties arī starp sesijām.

26. Saeimai jāieceļ noteiktiem gadījumiem parlamentariskas izmeklešanas komisijas, ja to pieprasā ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas loceklu.

27. Saemai ir tiesība iecniegt ministru prezidentam vai atsevišķam ministram pieprasījumus un jautājumus, uz kuriem ir jāatbild viņiem vai viņu pilnvarotai atbildīgai valsts amatā personai. Ministru prezidentam vai ministram uz Saeimas vai tās komisiju pieprasījumu jāceļ tam priekšā attiecīgi dokumenti un aktis.

28. Saeimas locekli ne par balsošanu, ne par amatū izpildot izteiktām domām nevar saukt pie atbilstības ne tiesas, ne administratīva, ne disciplinara ceļa. Saeimas locekli var saukt pie tiesas atbilstības, ja viņš, kaut arī amatū izpildot, izplata; 1) godu aizskarošas ziņas, zinādams, ka tās nepiesas, vai 2) godu aizskarošas ziņas par privātu vai ģimenes dzīvi.

29. Saeimas locekli nevar apcietināt, izdarit pie viņa kratišanas, ne citādi aprobežot viņa personas brīvību, ja tam nepiekrit Saeima. Saeimas locekli var apcietināt, ja to notver pie paša nozieguma pastrādāšanas. Par katru Saeimas locekļa apcietināšanu divdesmit četrus stundus laikā jāpazīsto Saeimas prezidijam, kurš to cēl priekšā nakošā Saeimas sēde izlemtsānai par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā vai par viņa atsvabināšanu. Laikā starp sesijām, līdz sesijas atklāšanai, par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā lemj Saeimas prezidijs.

30. Par noziedzīgu nodarijumu nevar uzsākt pret Saeimas locekli tiesas vai administratīvu vajāšanu bez Saeimas piekrīšanas.

31. Saeimas loceklim ir tiesība attiekties no liecības došanas; 1) par personām, kurās viņam kā tantas priekšstāvīni uzticējušas kā-

dus faktus vai ziņas; 2) par personām, kurām viņš, izpildot savus tautas priekšstāvja pienākumus, uzticējis kādus faktus vai ziņas; 3) par pašiem šiem faktiem un ziņām.

32. Saeimas loceklis nevar pats, ne arī uz citas personas vardu saņem no valsts pasūtījumus un koncesijas. Šī panta nosacījumi attiecas uz ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekli.

33. Saeimas locekli saņem atalgojumu no valsts līdzekļiem.

34. Par Saeimas un komisiju sēžu atrefrējumiem, ja tie saskait ar patiesību, nevienu nevar saukt pie atbilstības. Par Saeimas un komisiju slēgtām sedēm var sniegt ziņas tikai ar Saeimas vai komisijas prezidija atlauju.

3. nodaļa.

Valsts Prezidents.

35. Valsts Prezidentu ievēlē Saeima uz 3 gadiem.

36. Valsts Prezidentu ievēlē albīkti balsojot ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļu balsu vairākumā.

37. Par Valsts Prezidentu nevar ievēlēt personu, kurā nav pilnus četrdesmit gadus veca.

38. Valsts Prezidenta amats nav savienojams ar citu amatu. Ja par Valsts Prezidentu ievēlēta persona ir Saeimas loceklis, tad viņam jānoliek Saeimas locekļa pilnvaras.

39. Vienu un tā pati persona nevar būt par Valsts Prezidentu ilgāk kā sešus gadus no vietas.

40. Tuvākā Saeimas sēdē pēc ievēlēšanas Valsts Prezidents, uzņemoties amata pienākumus, dod šadu svītīgu solijumu: „Es zveru, ka viss manš darbs būs veiltis Latvijas tautas labumam. Es darīšu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmetu Latvijas valsts un tās iedzivotaju labklājību. Es turēšu svētus un ieverošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret visiem es izturēšos taisni un savus pienākumus izpildīšu pēc labākās apziņas.”

41. Valsts Prezidents reprezentē valsti starptautiski, ieceļ Latvijas, kā arī pieņem citu valstu diplomatiskos priekšstāvus. Viņš izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.

42. Valsts Prezidents ir valsts brugotā spēka augstākais vadonis. Kara laikam viņš ieceļ virspavēlnieku.

43. Valsts Prezidents uz Saeimas lēmuma pamata pasludina karu.

44. Valsts Prezidentam ir tiesība spērt nepieciešamos militārās aizsardzības soļus, ja kāda citu valsts Latvijai pietelkusi karu vai feinaidnieks uzbrūk Latvijas robežām. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasiuc Saeimu, kura lemj par kara pasludināšanu un uzsūkšanu.

45. Valsts Prezidentam ir tiesība apžēlot noziedzniekus, par kuriem tiesas spriedums stājies likumīga spēka. Šis apžēlošanas tiesības neatkarīgas uz gadiumiem, kuriem likums paredz citu apžēlošanas kārtību. Amnestiju dod Saeima.

46. Valsts Prezidentam ir tiesību sasankt un vadīt ārkārtīgas ministru kabineta sēdes, noteicot tam dienās kārtību.

47. Valsts Prezidentam ir likuma ierosināšanas tiesība.

48. Valsts Prezidentam ir tiesība ierosināt Saeimas atlaišanu. Pēc tam izdarāma tautas nobalsošana. Ja tautas nobalsošanā vairak nekā puse balsotajā izsakās par Saeimas atlaišanu, tad Saeima uzskatāma par atlaistu un izsludināmas jaunas vēlešanas, kurām jānotiek ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atlaišanas.

49. Ja Saeima ir atlaista, tad Saeimas locekļu pilnvaras tomēr paliek spēkā līdz jaunievēlējamās Saeimas sanākšanai, bet līdzšinēja Saeima var sanākt uz sēdem tikai tad, ja Valsts Prezidents to sasauc. Sādām Saeimas sēdēm dienas kārtību noteic Valsts Prezidents.

50. Ja tautas nobalsošana vairāk nekā puse no nodotām balsīm izsakās pret Saeimas atlaišanu, tad Valsts Prezidents uzskatāms par atlaistu un Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu uz atlaista Prezidenta atlikušo pilnvaru laiku.

51. Uz ne mazāk kā puses visu Saeimas locekļu priekšlikumu, Saeima slegtā sēde ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas locekļu balsu vairakumu, var noteikt atlaišt Valsts Prezidentu. Pēc šāda lēmuma Saeima nekavējoši ievēl jaunu Valsts Prezidentu.

52. Ja Valsts Prezidents atsakas no amata, nomirst vai tiek atsankts pirms viņa amata laiks izbeidzies, Valsts Prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts Prezidenta vietu,

ja pēdējais atrodas ārpus valsts robežas vai ci-tādi aizkavēts izpildīt savu amatū.

53. Valsts Prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes. Visiem Valsts Prezidenta rīkojumiem jābūt līdzparakstiem no ministru prezidenta vai attiecīgā ministra, kuri līdz ar to uzuemas visu atbildību par šiem rīkojumiem, izņemot četrdesmit astotā un piec-desmit sestā pantos paredzētos gadījumus.

54. Valsts Prezidentu var saukt pie kri-minalas atbildības, ja tam piekrīt Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu.

4. nodaļa.

Ministru kabinets.

55. Ministru kabinets sastāv no ministru prezidenta un viņa aicinātāiem ministriem.

56. Ministru kabinetu sastāda persona, kuru uz to aicina Valsts Prezidents.

57. Ministriju skaitu un to darbības ap-jomu, kā arī valsts iestāžu savstarpīgas attiecības nosaka likums.

58. Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes.

59. Ministru prezidentam un ministriem viņu amatū izpildīšanai ir nepieciešama Sa-eimas uzticība un viņi par savu darbību ir at-bildīgi Saeimas priekšā. Ja Saeima izteic ne-uzticību ministru prezidentam, tad jāatkāpjas visam kabinetam. Ja neuzticība izteikta atse-višķam ministram, tad tam jāatkāpjas un viņa vietā ministru prezidentam jāaicina cīta per-sona.

60. Ministru kabineta sēdes vada ministru prezidentus un viņa prombūšanas laikā tas ministrs, kurु viņš uz to ir pilnvarojis.

61. Ministru kabinets apspriež visus at-sevišķu ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuri attiecas uz vairāku ministriju darbību, kā arī atsevišķu kabineta loce-kļu ierosinātus valsts politikas jautājumus.

62. Ja valsti apdraud ūrējais iemaidnieks, vai ja valsti vai tās daļā ir izcēlies val draud izcelties iekšējs nemiers, kurš apdraud pastā-vošo valsts iekārtu, tad ministru kabinetam ir tiesība izsludināt izņemuma stāvokli, par to divdesmit četru stundu laikā paziņojot Saeimas prezidijam, kuram šāds ministru kabineta lē-mums nekavējoši iīcēl priekšā Saeimai.

63. Ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekļi, un ministru pilnvarotām atbildīgam valsts amatā personām ir tiesība piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs un iesniegt pa-pildinājumus un pārlabojušus pie likumprojek-tiem.

5. nodaļa.

Likumdošana.

64. Likumdošanas tiesības pieder Sae-imai, kā arī tautai šīi Satversmē paredzēta kārtībā un apmēros.

65. Likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputati, kā arī šīi Satversmē paredzētos gadījumos un kar-tībā viena desmitā daļa vēlētāju.

66. Sacima ilgadus pirms saimnieciskā gada sākšanas iemīj par valsts ierūkumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets.

Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžeta neparedzētiem izdevumiem, tad lēmuma jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus.

Pēc budžeta gada notecešanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu.

67. Saeima iemīj par valsts brīvpotā spēka lielumu miera laikā.

68. Visiem starptautiskiem līgumiem, kuri nokarto likumdošanas celā izšķīramus jautājumus, nepieciešama Saeimas apstiprināšana.

69. Valsts Prezidents izsludina Sacimā pieņemtos līgumus ne agrāk kā septiņu dienā un ne vēlak kā divdesmit pirmā diena pēc to pieņemšanas. Līgums stājas spēkā četrpadsmit dienās pēc izsludināšanas, ja likuma nav noteikts cits termiņš.

70. Valsts Prezidents izsludina pieņemtos līgumus šādā kartā: „Saeima (resp. tauta) ir pieņemusi un Valsts Prezidents izsludina šādu likumt: (likuma teksts)“.

71. Septiņu dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Sacimā, Valsts Prezidents motīvi rakstā Sacimas priekšsēdētajam var prasīt likuma otrreizeju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunas nevar ceļt.

72. Valsts Prezidentam ir tiesība apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Vi-

tām likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasīja ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot septiņu dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Sacimā. Šāda kartā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasīja ne mazāk kā viena desmitā daļa veletajai. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecešanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nēnotiek, ja Sacima vēl reiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakas ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputatiem.

73. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņemumiem, nodokļiem, muižām, dzelzceļu tarifiem, kārtā klausību, kara pasludināšanu un uzsūkšanu, miera noslegšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizaciju un demobilizaciju, kā arī līgumus ar arvalstīm.

74. Saeimā pieņemto un septiņdesmit otrā panta kartībā aptureto likumu var atceļt tautas nobalsošanā, ja balsošanā ir piedalījušies vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

75. Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumā pieņem likuma steidzību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šādu likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlak kā trešā diena pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņems.

76. Satversmi Saeima var grozīt sēdēs, kurās piedalās vismaz divas trešdaļas Saeimas

locekļu. Pārgrozījumus pieņem trijas lasījumos ar ne mazāk kā divu trešdaļu klatesošo deputatu halsu vairākumu.

77. Ja Saeima grozījusi Satversmes pirmo, otru, trešo vai sesto pantus, tad šādi pārgrozījumi, lai tie iegūtu likuma spēku, ir nododami tautas nobalsošanai.

78. Ne mazāk kā vienaj desmitaj daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgu izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kurū Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.

79. Tantas nobalsošanai nodotie Satversmes pārgrozījumi ir pieņemti, ja tiem piekrīt vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

80. Tantas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoni, kuriem ir balsstiesība Saeimas vēlešanās.

81. Laikā starp Saeimas sesijām ministru kabinetam ir tiesība, ja neatliekama vajadzība to prasa, izdot noteikumus, kuriem ir likuma spēks. Šādi noteikumi nevar grozīt Saeimas vēlešanu likumus, tiesu iekārtas un procesa likumus, budžetu un budžeta tiesības, kā arī pastāvošas Saeimas laika pieņemtos likumus, tie nevar attiekties uz amnestiju, valsts kases zīmu emisiju, valsts nodokļiem, muižām, dzelzceļa tarifiem un aizņēmumiem un tie zaudē spēku, ja nav vēlākais trīs dienas pēc Saeimas nākošas sesijas atklāšanas iesniegti Saeimai.

6. nodaļa.

Tiesas.

82. Likuma un tiesas priekšā visi pilsoņi ir vienīhdzīgi.

83. Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.

84. Tiesnešus apstiprina Saeima un viņi ir neatzīami. Tiesnešus pret viņu gribu var atceļt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Ar likumu var noteikt vecumā, ar kuru sasniegšanu tiesneši atstāj savu amatu.

85. Latvijā pastāv zvērinato tiesas uz sevišķa likuma pamata.

86. Tiesu var spriest tikai tie organi, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzēta kārtībā. Kara tiesas darbojas uz sevišķa likuma pamata.

7. nodaļa.

Valsts kontrole.

87. Valsts kontrole ir neatkarīga koleģiala iestāde.

88. Valsts kontrolierus ieceļ un apstiprina amata tāda pat kārtība, kā tiesnešus, bet tikai uz noteiktu laiku, kurā viņus var atceļt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Valsts kontroles iekārtu un kompetences nosaka sevišķs likums.

Latvijas Satversmes Sapulces 1922. g. 9. jūnija kopsēdē pieņemtais un Satversmes Sapulces 1922. g. 14. jūnija kopsēdē un Saeimas kopsēdē (izslud. 1925. g. 9. jūnijā) papildinātais

Likums par Saeimas vēlešanām.

I. nodaļa.

Vēlešanu tiesības.

1. Vēlešanu tiesības banda visi Latvijas pilsoņi, kuri vēlešanu piecījā dienā ir vecāki par 21 gadu.

2. Vēlešanu tiesības nebauda personas, kurās likumā paredzētā kārtībā atzītas par vājprātīgām, tāpat visas citas personas, kurās atrodas aizhildinābū.

3. Vēlešanu tiesības zaudē: 1) tie, kam uz spēkā nākušā tiesības sprieduma pamatā atņemtais vai aprobēzotās tiesības, ja no sodu izciešanas dienas nav pagājuši 10 gadi vai ja viņi savas zaudētās tiesības nav ar apžēlošanu val amnestiju ieguvuši atpakaļ; 2) kas soditi ar cietumu par noziegumiem, kuri izdarīti mantīkārīgos nolukos, ja no sodu izciešanas dienas nav pagājuši 10 gadi; 3) kas stāv zem tiesības vai izmeklēšanas par 1. un 2. punktos paredzētiem noziegumiem; šīs personas zaudētikai balsttiesības, het var tikt ievelētas; 4) kam ar tiesības spriedumu ir atņemtais vēlešanu tiesības par vēlešanu brīvības vai pareizības traucēšanu; 5) kas notiesāti vai atrodas zem tiesības vai izmeklēšanas par atraušanos no kāra klausības vai dezertēšanu.

II. nodaļa.

Vēlešanu komisijas.

4. Saeimas vēlešanu vadībai nodibināma centralā vēlešanu komisija, kura sastādās no sešiem Saeimas ievelētiem locekļiem, Valsts Prezidenta pilnvarotas personas un Senata kopsēdē ievelēta senatora.

5. Centralā vēlešanu komisija nodibināma vēlā-

kāls divas nedēļas pēc jaunievēlētās Saeimas pirmās sēdes.

6. Centrālo vēlešanu komisiju sasauc uz pirmo sēdi Saeimas prezidijs, un komisija ievēl priekšsēdētāju un sekretāru.

7. Centrāla vēlešanu komisija vada vēlešanas visā valstī, izdod vajadzīgos rīkojumus un instrukcijas un rūpējas par to, ka nodibinās šīs likumā paredzētās vietējās vēlešanu iestādes un ka tās izpilda savus uzdevumus.

8. Visām administratīvām un pašvaldības iestādēm jāizpilda centralās vēlešanu komisijas rīkojumi un instrukcijas, kā arī tie rīkojumi, kurus vietējās vēlešanu komisijas izdod saskaņā ar centralās vēlešanu komisijas rīkojumiem un instrukcijām.

9. Centralās vēlešanu komisijas techniskos darbus izpilda valsts statistiskā pārvalde.

10. Saeimas vēlešanām Latvija sadalāma piecos vēlešanu apgabalu: 1) Rīga, 2) Vidzeme, 3) Latgale, 4) Kurzeme, 5) Zemgale.

Piezīme: Rīgas vēlešanu apgabals aptver Rīgas pilsētu; Vidzemes — Rīgas (bez Rīgas pilsētas), Cēsu, Madonas, Valmieras un Valkas apriņķus; Latgales — Daugavpils, Rēzeknes, Ludzas un Jaunlatgales apriņķus; Kurzemes — Liepājas, Aizputes, Kuldīgas, Ventspils un Talsu apriņķus; Zemgales — Tukuma, Jelgavas, Bauskas, Jānielgavas un Ilūkstes apriņķus.

11. Katrā apgabalā Saeimas vēlešanu vadībai nodibināma apgabala vēlešanu komisija: Rīgas apgabala — Rīgā, Vidzemes — Valmierā, Latgales — Rēzeknē, Kurzemes — Liepājā un Zemgales — Jelgavā.

12. Apgabalu vēlešanu komisijas sastādās šāda kārtā: 1) Rīgas apgabala — Rīgas pilsētas valde ievēlē trīs komisijas locekļus, centralā vēlešanu komisija un Rīgas apgabaltiesa sūta pa vienam priekšstāvīm; 2) Vidzemes apgabala — Valmieras pilsētas un aprīnķa valdes ievēlē pa vienam komisijas loceklim, centralā vēlešanu komisija sūta divus priekšstāvus un Rīgas apgabaltiesa vienu priekšstāvi; 3) Latgales apgabala — Rēzeknes pilsētas un aprīnķa valdes ievēlē pa vienam komisijas loceklim, centralā vēlešanu komisija sūta divus priekš-

stāvus un Latgales apgabaltiesa vienu priekšstāvi; 4) Kurzemes apgabala — Liepājas pilsētas un aprīkoja valdes leģelē pa vienam komisijas loceklim, centraļa vēlēšanu komisija sūta divus priekšstāvus un Liepājas apgabala tiesa vienu priekšstāvi; 5) Zemgales apgabala — Jelgavas pilsētas un aprīkoja valdes leģelē pa vienam komisijas loceklim, centraļa vēlēšanu komisija sūta divus priekšstāvus un Jelgavas apgabala tiesa vienu priekšstāvi.

13. Katrā pilsēta, pagasts un miests, kurjēm ir savas pašvaldības iestādes, ir vēlēšanu iecirknis. Lielākās pilsētas un pagasti sadalāmi vēlēšanu apakšiecirkņos. Rīga sadalāma vēlēšanu iecirkņos.

14. Katrā vēlēšanu iecirknī vai apakšiecirknī vēlēšanas varda un uzruga iecirknī vai apakšiecirknī vēlēšanu komisijas, kuras sastāv no trim vai pieciem vēlētājiem, kurus uz proporcionālitātes pamatiem ievēle pagastu padomes vai pilsētu vai miestu domes.

Rīgas apgabala iecirknī vēlēšanu komisiju priekšsēdētājus ievēle pilsētas dome, bet iecirkņu komisiju locekļus iecel Rīgas apgabala vēlēšanu komisija.

Piezīme: Ja kāda pagasta padome vai miesta vai pilsētas dome neizvēlētu vēlēšanu komisiju, tad centraļa vēlēšanu komisija uz proporcionālitātes pamatiem iecel vietējo vēlēšanu komisiju.

15. Vietējām pašvaldības iestādēm jāsēdz visi vietējo vēlēšanu komisiju izdevumi.

Piezīme: Valsts sedz apgabalu komisiju izdevumus centralās vēlēšanu komisijas noteiktās robežas.

III. nodala.

Kandidatu sarakstu iesniegšana un apvienošana.

16. Centraļa vēlēšanu komisija nosaka, līdz kuriā dienai vēlētājiem ir tiesība iesniegt kandidatu sarakstus, pie kam starp pēdējo kandidatu sarakstu pieņemšanas dienu un pirmo vēlēšanu dieni jābūt vismaz trīsdesmit dienas ilgam starpībā.

17. Kandidatu saraksti iesniegtām apgabala vēlēšanu komisijām. Katrā vēlēšanu apgabala ievēlamo de-

putatū skaitu nosaka centraļa vēlēšanu komisija proporcionāli apgabala balsstiesīgo iedzīvotāju skaitam, kurš konstatējams pēdējā tautas skaitīšanā, kurās izdarāmas ik piecus gadus.

Viss Latvijas balsstiesīgo iedzīvotāju skaita daļums ar skaitli simts. Pēc tam katrā vēlēšanu apgabala balsstiesīgo iedzīvotāju skaits daļums uz iepriekšējās daļīšanas iznākumu un šādā kārtā iegūtie veselie skaitli apzīmē katrā apgabala ievēlamo deputātu skaitu.

18. Kandidatu sarakstā jāatzīmē katrā kandidata vārds, uzvārds, vecums, dzives vieta un nodarbošanās. Bez tam jāiesniedz uzstādīto kandidatu rakstisks paziņojums, ka tie kandidaturu piegem. Kandidatu sarakstam un citiem paziņojumiem jābūt bez stripojumiem un izlābojumiem un skaidri salasātiem. Ja kādā kandidatu sarakstā ir uzstādīts lielāks kandidatu skaits nekā apgabala ievēlams deputāts, tad pārējie kandidati, kuri minēti kā pēdējie, nav līdzskaitāmi.

19. Vienu vēlēšanu apgabala vienu un to pašu kandidatu var uzstādīt tikai vienā sarakstā. Ja viena kandidatura ir uzstādīta vienā apgabala vairākos sarakstos, tad tā stripojama visos sarakstos.

20. Katram iesniegtam Saeimas deputātu kandidatu sarakstam jābūt parakstītam vismaz no simts vēlētājiem. Pirms trīs parakstījāj uzskatāmi par kandidatu saraksta iesniezējiem un uzuemus atbildību par visu iesniegto dokumentu pareiziņu. Kātrs vēlētājs drīkst parakstīt tikai vienu kandidatu sarakstu.

21. Par kandidatu var uzstādīt kātru Latvijas pilsoni, ja urī tas nedzīvotu vēlēšanu apgabala, kurā tās uzstādītas par kandidatu, ja viņš apmierinā pārējās vēlēšanu likuma prasības.

22. Ne vēlāk kā septīgas dienas pirms vēlēšanām kandidatu sarakstu iesniezējiem tiesība paziņot, ka viņi savu sarakstu attlikuma dajā skaitī yēlas savienot ar vienu vai vairāku tā paša apgabala kandidatu sarakstu attlikumi dajā skaitī. Savienošana notiek tikai tāni gadījumā, ja tai piekrīt savienojamo sarakstu iesniezēji. Viens un tas pats saraksts nevar iejet vairākos savienojumos.

23. Vairāku apgabalu kandidatu sarakstus var apvienot, saskaitot attiecīgos vēlēšanu apgabalošu attlikušos dajū skaitīlus visā valstī.

24. Iepriekšējā pantā paredzētā kārtībā daļu skaitļu atlikumu savienojumam var pieskaitīt daļu skaitļu atlikumus tikai no vienas katru apgabala kandidatu listes.

25. Ne vēlāk kā septītās dienas pirms vēlēšanām katrā iesniegtā kandidatu saraksta iesniedzēji var pazīpot, ar kādiem citos vēlēšanu apgabalos iesniegtu kandidatu sarakstu daļu skaitļu atlikumiem centrala vēlēšanu komisija ir savienojams viņu iesniegtā saraksta daļu skaitļu atlikums.

26. Iesniedzot pazīpojumus par kandidatu sarakstu savienošanu, sarakstu iesniedzējiem jāpaziņo, kādā kārtībā jāvēlēt kandidāti.

27. Iesniegtais kandidatu saraksts, kā arī pazīpojums par sarakstu savienošanu nav atsaucam.

28. Apgabalu vēlēšanu komisijas numurē kandidatu sarakstus iesniegšanas kārtībā un nodrukā uz atsevišķām blankām un izsūtu vēlēšanu iecirkņu komisijām. Uz blankām jādzīrūk: 1) kandidatu saraksta numurs; 2) saraksta iesniedzējas partijas vai veicējā grupas nosaukums; 3) uzstādīto kandidatu vārdi un uzvārdi.

29. Apgabalu, iecirkņu un apakšiecirkņu vēlēšanu komisiju sēdēs var piedalīties bez lemošām balsstiesībām pa vienam priekšstāvam no kuras organizacijas vai veicējā grupas, kura iesniegusi attiecīga apgabala savu kandidatu sarakstu. Šādiem kandidatu sarakstu priekšstāviem jāuzrāda vēlēšanu komisijas priekšsēdētājam pilnvara no organizacijas vai tas vietējās nodalījās, kurās uzdevumā tas sēdēs piedalās, vai pilnvara no trim pirmiem kandidatu saraksta iesniedzējiem.

IV. nodala.

Vēlēšanu kārtība.

30. Vēlēšanu dienas nosaka centra vēlēšanu komisija, saskaņā ar Satversmes likumu. Tām jābūt izsludinātām „Valdības Vēstnesi” vismaz 40 dienas pirms pirmās vēlēšanas dienas.

31. Pazīpojumi ar visu apgabala uzstādīto kandidatu sarakstiem, vēlākais desmit dienas pirms vēlēšanām, jāizliek katrā balsošanas iecirkņu redzamās vietas.

31¹. Katrā kandidatu saraksts nodrukājams uz atsevišķām loksnēm, kurās sadalitas tīklaudz nodalījumos (tafonos), cik apgabala ievēlētie deputati. Blakus

nodalījumā iedrukātam kandidata vārdam jāatstāj pie tiekoši vietas velēma kandidata vārda ierakšanai. Apgabalu vēlēšanu komisijām jāpiesita iecirkņu vēlēšanu komisijām nodrukātie kandidatu saraksti tādā daudzumā, ka iecirkņu vēlēšanu komisijas katram vēlētājam var piesītai pa vienam eksemplāram no katru apgabala uzstādītu kandidatu saraksta. Ne vēlāk kā septītās dienas pirms vēlēšanām katram vēlētājam piesīta pa vienam eksemplāram no katru apgabala uzstādītu kandidatu saraksta.

32. Vēlēšanas zīmju nodošanai vēlēšanu telpām jābūt atvērtām no plkst. 8 rīta līdz 8 vakarā.

33. Laiķs, kādā ir atvērtas vēlēšanu telpas, un to vieta izziņojam ne vēlāk kā desmit dienas pirms vēlēšanām. Uz laukiem šo izziņojumu izdara pagasta valde, apzīgojot katru māju atsevišķi, bet pilsētās to izdara pilsētas valde ar sludinājumiem redzamās vietās.

34. Vēlēšanu telpas pie iecīas vēlēšanu komisija pārliecīnās, vai teraduošes pilsoni ir vēlētāji.

35. Vēlēšanu telpās katrs vēlētājs dabū no vēlēšanu komisijas pagatavotu un ar apgabala vēlēšanu komisijas zīmogu apzīmētu kuveru, kurā tam ir jāliek viens kandidātu saraksts, vai nu negrozīts, vai arī izstriptiem nevēlēto kandidātu vārdiem, pie kam var izstripti vītēji tukšos nodalījumos terakstīt citu kandidātu vārdus, kuri atrodas kādā citā tā paša vēlēšanu apgabala kandidātu sarakstā.

36. Vēlēšanu telpās ierikojama slēgta istaba vai nodalījums, kārā vēlētājs vienmēr liek kaverā vienu vēlēšanu zīmi. Aizlimētos kuverus vēlētāji komisijas atklāta sēdē personīgi modod vēlēšanu komisijas priekšsēdētājam vai viņa vietniekiem, kuram vēlētām klātbūtnē kuvers lieinet aizniecēlētā kaste.

37. Pēc balss nodošanas vēlēšanu komisijas priekšsēdētājs vai viņu vietnieks atzīmē uz vēlētāja pases, kas šī pases ipašnieks vēlēšanas ir piedalījies. Karavīriem izdotās personas apliecinbas pie vēlēšanu noder pases vietā.

38. Uzraudzība par kārtību vēlēšanu laikā vēlēšanu telpās pielik vēlēšanu komisijas priekšsēdētājam vai viņu vietniekiem, kuram jārāngās uz to, ka vēlēšanu telpas un pie to iecīas netiku plaista vēlēšanu brivības ierobežošana un kārtības traucēšana, kā arī vēlēšanu agitācija.

39. Vēlētājs var balsot tikai personīgi.

40. Vēlešanās neviens nedrikst nodot vairāk kā vienu balvu.

41. Abās vēlešanu dienās pēc plkst. 8 balsis var nodot tikai tie vēlētāji, kuri līdz tam laikam ieradušies. Pēc tam vēlešanu telpas slēdz, kastes ar nodotām balsim atzzīstējot ar komisijas priekšsēdētāja ziegeli; arī komisijas locekļiem un vēlētājiem ir tiesība pieļikt savus ziegelius. Kastes atstājamas vēlešanu telpās komisijas vai policijas uzraudzībā, līdz vēlešanu komisija, ieradušos vēlētājus klātbūtnē, pārliecīnās, ka vēlešanu kastes atrodas kārtībā.

42. Sākot ar vēlešanu telpu atvēršanu pirmā balsošanas dienā vēlešanu komisija ved protokolu, kurā atzīmē vēlešanu gaitu. Vēlētājiem tiesība pieprasīt, lai viņu sūdzības un protestus ierakstā protokolā.

43. Vēlešanu dienās tirgošanās ar reibinošiem dzērieniem aizliegta.

44. Visas sūdzības vēlešanu lietās ir atsvabinātas no zīmognodokļiem.

V. nodaļa.

Balsu skaitīšana un vēlešanu iznākuma aprēķināšana.

45. Balsu skaitīšana notiek vēlešanu otrs dienas vakarā vai arī nākošā diena iepriekš noteiktā stundā. Skaitīšanu izdara iecirkņu vai apakšiecirkņu komisijas atklātā sēdē. Skaitīšanas iznākumi lievedami protokolā, kuru izgatavo divos eksemplāros un paraksta komisijas vai apakškomisijas priekšsēdētājs, pārējie komisijas locekļi, protokolists un arī klātesošie vēlētāji, kuri to vēlas.

46. Protokolā atzīmējams vēlešanu iecirkņa vai apakšiecirkņa nodoto balsu kopskaita, nodoto balsu skaits par katru kandidātu sarakstu atsevišķi un nederīgo balsu skaits. Nederīgas zīmes numurējamas un protokolā ierakstām atraidišanas iemesli.

47. Par nederīgām uzskaitāmas vēlētāju parakstītās zīmes, vai arī zīmes ar citām pazīšanas iežīmēm, vai fiktiķus kurverns kopā ar kādu pazīšanas zīmi, un vēlešanas zīmes, ja to kādā kurverā vairāk par vienu, un ja to saturis nav tās pats. Ja kurverā ielikto zīmu saturis ir vienāds, tad par derīgu atzistama tikai viena.

48. Ja rastos domu starpība par zīmu vai talonu derīgumu, tad vēlešanu komisija pie balsu skaitīšanas jautājumu izšķir ar balsu valvrākumu. Balsim līdzīgi saloļties izšķir priekšsēdētāja balss.

49. Balsu skaitīšanu izdara sekoši: a) urnas atver un pārliecīgs, vai kuveru skaits sakrit ar vēlešanās piedalījšos vēlētāju skaitu; b) kuverus atpļē un pārbaudu nodoto sarakstu derīgumu; c) konstatē talonu skaitu, kas nodots par katru atsevišķu kandidātu; d) saskalta visus talonus, kuri nodoti par katru kandidātu sarakstu; e) saskalta visu derīgo talonu skaitu.

50. Balsošanas apakšiecirkņis tūlīt pēc balsu skaitīšanas paziņo vēlešanu iznākumus iecirkņa komisijai, kura saskaita visā balsošanas iecirkņu nodotās balsis un sastāda protokolu par visa iecirkņu balsošanas iznākumiem. Protokols, pievienojot tam kārtā apakšiecirkņu protokolus vienā eksemplārā, nekavējoši nosūtās apgabala vēlešanu komisiāi.

51. Apgabala vēlešanu komisiājam jānosnīta visi vēlešanu iecirkņu protokoli centralai vēlešanu komisiāi līdz ar citiem vēlešanu materialiem, kurus tā pieprasā.

52. Lai sadalītu Saeimas deputatu vietas starp pieteikumiem kandidātu sarakstiem, tad: a) saskaitāms vienā apgabala nodoto derīgo talonu skaits un b) tas izdalīs uz apgabala ievēlamo deputatu skaitu, c) pēc tam izdala daļu talonu skaitu, kurš nodots par katru kandidātu sarakstu uz b punctā paredzētā kārtībā iegūto skaītī. Šis daļīšanas iznākuma veselais skaītī ir deputatu skaits, kurš ievēlēts no katras atsevišķā kandidātu saraksta. Daļīšanas iznākumu daļu skaītī sarindījami pēc to lieluma, sākot ar lielāko, un iztrūkstošais deputatu skaits izdalīs uz tiem sarakstiem, kuriem daļu skaītī lielākie, pa vienam deputatam uz katras sarakstu.

53. Aprēķinot deputatu skaītī, kurš katrā apgaabalā nāk uz daļu skaītīem, savienoto sarakstu daļu skaītī saskaitāmi un šī suma lerindojama pārējo sarakstu daļu skaītī starpā un pēc tam deputatu skaits aprēķināms iepriekšēja punkta kārtībā.

54. Ja vienā vai vairākos kandidātu sarakstos uzstādīto kandidātu skaits ir mazāks par deputatu skaītī, kurš nākotis šim sarakstam proporcioneli nodotam balsu daudzumam, tad visi šādos sarakstos minētie kandidāti

uzskatīmi par leveļiem. Atlikušais deputatu skaits salāmī starp pārējiem apgabala iestniekiem kandidatu sarakstiem, piecdesmit pirmā pantā paredzētā kārtibā, kurā ar to izņemamu, ka dalīšana nav izdarīma ar balsu skaitu, kurš nodots par visiem kandidatu sarakstiem, bet ar to balsu skaitu, kurš nodots par tiem sarakstiem, starp kuriem notiek sadalīšana.

54. Ja septiņpadsmitā pantā minētās otrās dalīšanas iznākums ir veseli skaiti ar daļām un tālab iztrūkst viens vai vairāki no noteiktā deputatu skaita — simts, tad atlikušie mandāti izdalīmi starp tiem kandidatu sarakstiem, kuriem pēc deputatu skaita aprēķināšanas piecdesmit pirma un piecdesmit otrā pantu kārtibā ir atlikuši daļu skaiti, ar kuriem nav levelets deputats.

55. Ja pēc deputatu skaita aprēķināšanas piecdesmit otrā pantu kārtibā no apgabula savienības sarakstiem ir atlicies daļu skaitlis, tad šis skaitlis izdalās proporcionāli katrā savienotā kandidatu saraksta pirmajam atlikumam, izņemot to sarakstu vai sarakstus, no kura piecdesmit otrā pantu kārtibā ir levelets deputats. Ar šādā kārtā aprēķinātēm daļu skaitu atlikumiem apgabalus savienotās līstes piedalīs valsts apvienībā.

56. Deputatu skaita, kurš nāk uz katru valsts apmēros izdarīto kandidatu sarakstu daļu skaitu atlikumu apvienojumu, noteicams piecdesmit otrā pantu kārtibā.

56. Katrā sarakstā uzstādītie kandidati sagrupējami pēc balsu skaita, kuru viņi daļinuši. Leveleit tie, kuri daļinuši lielāko balsu skaitu, bet atlikušie leskaitāmi kandidatos tādā kārtibā, kādā viņi nāk atkarībā no balsu skaita, kurš par viņiem nodots. Ja par diviem val vairākiem viena saraksta kandidatiem ir nodots vienāds balsu skaita, tad vigi sarindojāmi sarakstu lesniedzēju paredzētā kārtibā.

57. Ja leveleitais Saeimas deputāts miris, attelcas vai citu iemeslu dēļ zaudē savu mandātu, tad viņa vietā stājas nākošais kandidāts, no tā paša kandidatu saraksta, no kura bija leveleit leprikšējais deputats.

58. Ja leprikšējā pantā paredzēto iemeslu dēl kādam sarakstam pietrūkst kandidātu, tad piecdesmit trešā pantā kārtibā noteicams, no kura kandidātu saraksta nemams iztrūkstošais deputats.

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 20. jūnija kopsēde pie-
ņemtais

Likums par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu.

1. Ja valsts Prezidents Satversmes septiņdesmit otrā pantu kārtibā ir apturējis publicēšanu, tad viņam ne vēlāk kā 8. dienā, skaitot no likuma pieņemšanas pēdējā lašumā Saeimā, likumu Izstudiināšanas kārtibā jāpazīsto apturēta likuma teksts un lēmums par likuma publicēšanas apturēšanu.

2. Pēc šādu pazīojumā Centralā vēlēšanu komisija pagājojis visam pašvaldības iestādēm, kā ir atklāta parakstu vākšana tautas nobalsošanas ierosināšanai.

3. Katrā pašvaldības vienībā pilsētas, miesta vai pagastu valzū noteiktās vietās izliekamas loksnes, kurās pilsoni, kuri vēlas ierosināt tautas nobalsošanu, var parakstīties.

4. Parakstu vākšanas loksnes atzīmējams ierosinājumu parakstīšanā pīsona vārds, uzvārds, vecums un dzīves vieta. Pašvaldības valdes pilnvarotai personai jāpārbauda ierosinājumu parakstīšus personas dokumenti. Izdarot uz pases val dokumentā, kuģs saskāja ar Centralās vēlēšanu komisijas instrukciju izpildīt pases vietu, atzīmi, ka pīsonis ir parakstījis tautas nobalsošanas ierosinājumu.

5. Tautas nobalsošanas ierosinājuma loksnes pašvaldības iestāžu noteiktās vietās jāizliek uz laiku, kas ietver vismaz četrus svētdienas.

6. Pašvaldības iestādēm ne vēlāk kā sešas dienas pirms Satversmes septiņdesmit otrā pantā paredzētā dīvī mēnešu laikā notecešanas jānosūta parakstu vākšanas loksnes Centrālai vēlēšanu komisijai, pie kam loksniem jābūt noslēgtām ar pilsētas galvas vai miesta val pagasta valdes priekšsēdētāja parakstiem, kuri apliecinā ierosinājumu parakstīšošu personu paraksta iestābi.

7. Centralā vēlēšanu komisija saskaita parakstus, konstatē rezultatu un paziņo to Valsts Prezidentam. Ja tautas nobalsošanas ierosinājumu ir parakstīti vismaz viena desmitā daja Latvijas pilsoņu, kuri pēdēja tautas skaitīšanā bija vecāki par 21 gadu, tad Centralā vēlēšanu komisija trīs dienu laikā nosaka un Valsts Prezidents ķētru dienu laikā izsludina tautas nobalsošanu, kurai jānotiek ne agrāk kā vienai mēnesi un ne vēlāk kā divus mēnešus pēc izsludināšanas dienas.

8. Tautas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoņi, kuriem ir balsstiesība Saeimas vēlēšanās, pie kam balsošana izdarāma aizklāt ar zinātēm svētdienā un sestdienā pirms tās, Saeimas vēlēšanu likumā paredzētu kārtību.

9. Pie ieejaš balsošanas telpās balsotājs saņem divas zimes un kūveru. Uz vienas zimes uzdrukāts vārds „par”, bet uz otras „pret”. Balsotājs ieliek vienu no šim zīmēm vai arī līdzīgu leprīckš sagatavotu līdzpāiemu zīni kūverā, kurupi iemet urnā.

10. Satversmes ķētrdesmit astotā pantā paredzēta gadijuma Valsts Prezidents par tautas nobalsošanu paziņo Centralai vēlēšanu komisijs, kura sariko nobalsošanu, piemērojoties šim likumam, pie kam uz balsošanas zīmēm jāatzīmē „ja” vai „ne”.

11. Ne mazāk kā tūkstoši vēlētāji var iesniegt Centralai vēlēšanu komisijs Satversmes septiņdesmit astotā pantā paredzēto izstrādātu likumprojektu. Vēlētāji parakstītiem zemi likumprojekta jāhūt apliecinātiem pie notara, valsts vai pašvaldības iestādēm. Centralā vēlēšanu komisija paziņo vietējām pašvaldības iestādēm, ka ir atklāta parakstu vākšana tautas nobalsošanas ierosināšanai. Parakstu vākšana notiek ši likuma trešā līdz septītā pantos paredzētā kārtībā.

12. Ja tautas nobalsošanas ierosināšanas loksnēs ir parakstīti septītā pantā paredzētais vēlētāju skalts, tad Valsts Prezidents likumprojekta nodod Saeimai, kurai tas tekošā sesijā jāapspriež. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc saturu, tad Valsts Prezidentam jāizsludina tautas nobalsošana, kurai jānotiek septītā līdz devītā pantos paredzētā laikā un kārtībā.

13. Pašvaldības iestādēm jāizpilda uzdevumi, kuras tām Centralā vēlēšanu komisija uzliek sakarā ar tautas nobalsošanām.

14. Visi Izdevumi, kuri vietējām pašvaldības iestādēm ceļas sakarā ar tautas nobalsošanu, jāsedz šim iestādēm. Centralā vēlēšanu komisija sedz izdevumus par papīri un drukas darbiem.

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 20. jūnija kopsēdē pie-
ņemtais

Likums par Latvijas Republikas Satversmes spēkā stāšanos un ievešanu.

1. Satversmes Sapulce 1922. g. 15. februāri pie-
ņemta Latvijas Republikas Satversme stājas spēkā
1922. g. 7. novembrī pulksten 12 dienā.

2. Pirmās Saeimas vēlēšanas izdarāmas 1922. g.
7. un 8. oktobrī.

3. Pirmās Saeimas vēlēšanu vadībai nodibināma
Centrāla vēlēšanu komisija, kura sastādās no 6 Satver-
smes Sapulces levlētīiem locekļiem, Satversmes Sapul-
ces prezidenta pilnvarotas personas un Senata kopsēdē
ievēlēta senatoria.

4. Centrālo vēlēšanu komisiju sasauc uz pirmo
sēdi Satversmes Sapulces prezidijs un komisija pati ie-
vēlē priekšsēdētāju un sekretāru.

5. Pirmā Saeimas vēlēšanās katrā angabalā ie-
vēlamo deputatu skaitu nosaka Centrāla vēlēšanu komi-
sija, aprēķinot šo skaitu proporcionāli pēdējās pašval-
dības vēlēšanās veletāju sarakstos ievesto balsttiesīgo
veletāju skaitam, bet, kur sarakstu nav, proporcionāli
balsttiesīgo iedzīvotāju skaitam.

6. Pirmā Saeima sarāk uz pirmo sēdi 1922. gadā
7. novembrī, pulksten 12 dienā Rīgā. Ja ārkārtigu ap-
stāklu dēļ Saeima nevar sanākt sāk laikā un vietā, tad
Satversmes Sapulces prezidijs to sasauc laikā un vietā
pēc savu iekšskata. Tad pat izbeidzas Satversmes Sapul-
ces pilnvaras.

7. Saeimas pirmo sēdi sasauc un atklāj Satver-
smes Sapulces prezidents vai prezidijs uzdevumā cits
prezidijs loceklis un vada to tik ilgi, kamēr Saeima ie-
vēlē savu priekšsēdētāju.

8. Lidz Valsts Prezidenta ievēlēšanai viņa vietu
izplilda Satversmes Sapulces prezidents.

9. Visās iestādēs, kuras piedalās Satversmes Sa-
pulces priekšstāvji, tie turpina piedalīties, kamēr Sa-
elma viņu vietā neicel savus priekšstāvus. Lāčplēša
ordēga domē Satversmes Sapulces prezidenta vietā stā-
jas Valsts Prezidents, Kulturas Fonda domē — Sacīmas
priekšsēdētājs.

10. Satversmes astoņdesmit septītās pāris stājas
spēkā ar sevišķa likuma izdošanu par Valsts kontroli.

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 4. aprīļa kopsēdē pie-
ņemtais

Sodu likums par Saeimas un pašvaldības iestāžu vēlešanu un tautas nobalsošanas brīvības un pareizības un Saeimas darbibas traucēšanu.

1. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu vai ar amata varas launprātīgu lietošanu kavē vēlētāju vai balsotāju brīvi izlietot vēlešanu vai balsosanās tiesības, sodams

ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

Ja šo nozīegumu ir izdarījušas valrākas personas kopīgi vai valsts vai pašvaldības iestāžu darbinieki, izpildot savus pienākamus pie vēlešanu vai tautas nobalsošanas pārraudzības vai vadīšanas, tad vairīgais sodams

ar ieslodzīšanu cietumā.

Ja vairīgam ir valsts dienesta tiesības un nozīegums izdarīts amatu izpildot, tad tiesa bez cietuma soda var nospriest arī vēl atlaišanu no dienesta.

2. Kas ar nemieriem vai satiksmes pārtrankšanu kavē vēlētāju vai balsotāju daļu izlietot viņu vēlešanu vai balsosanās tiesības, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

Mēģinājums sodams,

3. Kas ar pacienāšanu, dāvanām vai personīga labuma soļumiem piedāvā vēlētāju vai balsotāju, ka viņš ir ar mieru vēlēt vai nodot balsti sev vai citai personai par labu val atturēties no vēlešanas vai balsosanās, sodams

ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

4. Kas vēlētāju vai balsotāju uzcienā vai plesola vijam personīgus labumus ar nolūku piedabūt viņu vēlēt vai nodot balsti par labu sev vai citai personai vai atturēties no vēlešanas vai balsosanās, sodams
ar arestu.

5. Ja baznīcas amata persona vai arī cita persona ar viņu piekrīšanu par dievkalpošanas laiku vai tieši pēc tam Dieva namā vai citā šim nolikam notiktu vietā, mēghna ar runu vai rakstu izplatīšanu vai citādā ceļā atstāt iespaidu uz vēlešanām vai tautas nobalsošanu, sodama

ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

6. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu, amata varas launprātīgu lietošanu, telpu bojāšanu, gaissa māksligi maiņšanu vai apgaismosanās ietaises bojāšanu, traucē vēlešanu vai tautas nobalsošanas nolikos saņuktu sapalci, vēlešanu vai balsosanās komisijas darbibu, ja par padarito nedraud lielāks sods, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā uz laiku, ne ilgāku par trīm gadiem.

Ja šo nozīegumu izdarījušas valrākas aprugotas personas kopīgi, tad vairīgais sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

7. Kas nogēm, saplēs, apkālē, sagroza vai citādi sabojā atklāti izlikus vēlešanu vai tautas nobalsošanas uzsankumus, paziņojumus vai sarakstus, val mudina uz šo pārkāpumu, sodams

ar arestu uz laiku, ne ilgāku par trīm mēnešiem.

8. Kas vēlē vai nodod balsi, zinādams, ka vijam uz to nav tiesības vai ka viņš šīs tiesības zaudējis, sodams

ar cietumu uz laiku ne ilgāku par trīm mēnešiem.

Ar to pašu sodu sodams, kas vēlē vai nodod balsi vairāk kā vienu reizi vai citas personas vietā.

Mēģinājums sodams.

9. Kas ar nolūku pielaiž nepareizības, saņemot vai saskaitot balsis, sodams

ar iestodzišanu pārmācības namā uz laiku,
ne ilgāku par trim gadiem.

10. Kas nolaupa vai ar nolūku samaitā vēlētāju vai balsotāju sarakstus, vēlēšanu vai balsošanas zīmes, protokolus, paziņojumus vai aktis, izdara tanis viltojumus vai izplata viltojas vēlēšanu vai balsošanas zīmes vai kandidatu sarakstus, sodams

ar iestodzišanu pārmācības namā uz laiku,
ne ilgāku par trim gadiem.

Ja nolaupa vai ar nolūku samaitā vēlētāju vai balsotāju sarakstus, vēlēšanu vai balsošanas zīmes, protokolus, paziņojumus vai aktis vairākas apbrūotas personas kopīgi, tad vainigais sodams

ar iestodzišanu pārmācības namā.

11. Iepriekšējos pantos (1.—10. p. p.) minētos gadījumos tiesa bez soda piespriešanas vainigam vār atņemt vēlēšanu un balss tiesības uz laiku, ne ilgāku par desmit gadiem.

12. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu vai ar amata varas jaunprātīgu lietošanu traucē Sacīmas locekļi viņa pienākuma Izpildīšanā, sodams

ar iestodzišanu pārmācības namā.

13. Kas ar draudiem, varas darbiem, telpu hojašanu, gaisa māksligu maltāšanu vai apgaismošanas ietālēs bojašanu traucē Sacīmas darbību, sodams

ar iestodzišanu pārmācības namā.

Ja šo noziegumu izdara vairākas apbrūotas personas, tad vainigais sodams

ar spādu darbiem, uz laiku, ne ilgāku par desmit gadiem.

Latvijas Republikas
SATVERSME

Rīgas pils. 17 pamatsk. absolventam
Skolas padome
1933

Latvijas Republikas Satversme

Likums par Saeimas vēlešanām

**Likums par tautas nobalsošanu un
likuma ierosināšanu**

**Likums par Latvijas Republikas Satversmes
spēkā stāšanos un ievešanu**

**Sodu likums par Saeimas un tautas nobalso-
šanas, brīvības, pareizības un Saeimas darbības
traucēšanu**

Ceturtais izdevums

1926

IZDEVIS A. GULBIS, RĪGĀ

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 15. februāra kopsēdē
piņemtā

Latvijas Republikas Satversme.

Latvijas tauta savā brivi vēlētā Satversmes Sapulce ir nolēmusi sev šādu valsts Satversmi:

1. nodaļa.

Vispārējie noteikumi.

1. Latvija ir neatkarīga demokratiska republika.
2. Latvijas valsts suverenā vara pieder Latvijas tautai.
3. Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktas robežas sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale.
4. Latvijas valsts karogs ir sarkans ar balto švitru.

2. nodaļa.

Saeima.

5. Saeima sastāv no simts tautas priekšstāvjiem.
6. Saeimu ievēlē vispārigās, vienlīdzīgās, tiesīs, aizklatas un proporcionelas velešanas.

A. Gulbja grāmatu spiestuve Rīgā, Ausekla iela 9.

7. Sadalot Latviju atsevišķos vēlēšanu apgabaloš, Saeimas deputatu skaits, kurš ievēlamis katrā vēlēšanu apgabala, noteicams proporcioneli katra apgabala velētāju skaitam.

8. Vēlēšanu tiesības ir abu dzimumu pilnītēsiem Latvijas pilsoniem, kuri vēlēšanu pirms dienā ir vecāki par divdesmit vienu gadu.

9. Saeimā var ievelēt katru pilnītēsiem Latvijas pilsoni, kurš vēlēšanu pirmā dienā ir vecāks par divdesmit vienu gadu.

10. Saeimū izvēlē uz trim gadiem.

11. Saeimas vēlēšanas izdarāmas oktobra mēneša pirma svētdienā un sestdienā pirms tās.

12. Jaunievēlēta Saeima sanāk uz pirmo sēdi novembra mēneša pirmajā otrdienā, kad arī izbeidzas iepriekšējās Saeimas pilnvaras.

13. Ja Saeimas vēlēšanas Saeimas atlaišanas gadījumos notiek citā gada laikā, tad šāda Saeima sanāk ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc tās ievelēšanas un tās pilnvaras izbeidzas pēc diviem gadiem nakošā novembra mēneša pirmā otrdienā ar jaunievēlētas Saeimas sanāšanu.

14. Vēlētāji nevar atsaukt atsevišķus Saeimas locekļus.

15. Saeima savas sēdes notur Rīgā un tikai arkartīgu apstākļu dēļ tā var sanākt citā vietā.

16. Saeima izvēlē savu prezidiu, kurš sastāv no priekšsēdētāja, viņa diviem biedriem un sekretariem. Saeimas prezidijs darbojas nepārtraukti pa visu Saeimas pilnvaru laiku.

17. Jaunievēlētas Saeimas pirmo sēdi atklāj iepriekšējās Saeimas priekšsēdētājs vai prezidijs uzdevumā cits prezidijs loceklis.

18. Saeima pati pārbauda savu locekļu pilnvaras.

19. Saeimas prezidijs sasauc Saeimas sejās un nosaka kārtējas val arkārtējas sēdes.

20. Saeimas prezidijam ir jāsasauc Saeimas sēde, ja to prasa Valsts Prezidents, ministru prezidents, vai ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

21. Iekšējas darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev kārtības rulli.

22. Saeimas sēdes ir atklātas. Desmit Saeimas locekļiem, Valsts Prezidentam, ministru prezidentam vai ministrim pieprasot, Saeima ar ne mazāk kā divi trešdaļu klātesošo deputatu balsu vairākumu var nolemt noturēt aizklātu sēdi.

23. Saeimas sēdes var notikt, ja tanis piedalās vismaz puse Saeimas locekļu.

24. Saeima, izņemot Satversmē sevišķi paredzētos gadījumos, taisa savus lēmumus ar klātesošo deputātu absolutu balsu vairākumu.

25. Saeima izvēlē komisijas, noteic to locekļu skaitu un uzdevumus. Komisijam ir tiesība pieprasit savai darbībai vajadzīgas ziņas un paskaidrojumus no atsevišķiem ministriem un pašvaldības iestādēm, kā arī uzaicināt savas sēdēs dot paskaidrojumus attiecīgo ministriju un pašvaldības iestāžu atbilstīgos priekšstāvju. Komisijas var darboties arī starp sesijām.

26. Saeimai jāiecel noteiktiem gadījumiem parlamentariskas izmeklešanas komisijas, ja to pieprasīta ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

27. Saeimai ir tiesība iesniegt ministru prezidentam vai atsevišķam ministrim pieprasījumus un jautājumus, uz kuriem ir jāatbild viņiem vai viņu pilnvarotai atbildigai valsts amatā personai. Ministru prezidentam vai ministram uz Saeimas vai tās komisiju pieprasījumu jāceļ tam priekšā attiecīgi dokumenti un aktis.

28. Saeimas locekli ne par balsošanu, ne par amatū izpildot izteiktām domām nevar saukt pie atbildības ne tiesas, ne administratīvā, ne disciplinārā ceļā. Saeimas locekli var saukt pie tiesas atbildības, ja viņš, kaut arī amatū izpildot, izplata: 1) godu aizskarošas zinas, ziņadams, ka tās nepatiesas, vai 2) godu aizskarošas zinas par privātu vai gimenēs dzīvi.

29. Saeimas locekli nevar apcietināt, izdarit pie viņa kratišanas, ne citādi aprobežot viņa personas brīvību, ja tam nepiekrit Saeima. Saeimas locekli var apcietināt, ja to notver pie paša nozieguma pastrādāšanas. Par katu Saeimas locekļa apcietināšanu divdesmit četru stundu laikā jāpazīsto Saeimas prezidijam, kurš to ceļ, priekšā nākošā Saeimas sēdē izlemtsai par Saeimas locekļa paturešanu apcietinājumā vai par viņa atsvabināšanu. Laikā starp sesijām, līdz sesijas atklāšanai, par Saeimas locekļa paturešanu apcietinājumā lemj Saeimas prezidijs.

30. Par noziedzīgu nodarijumu nevar uzsākt pret Saeimas locekli tiesas vai administratīvu vajāšanu bez Saeimas piekrīšanas.

31. Saeimas loceklim ir tiesība atteikties no liecības došanas: 1) par personām, kuras viņam kā tautas priekštāvīm uzticējušas kā-

dus faktus vai ziņas; 2) par personām, kurām viņš, izpildot savus tautas priekštāvīja pienākumus, uzticējis kādus faktus vai ziņas; 3) par pašiem šiem faktiem un ziņām.

32. Saeimas loceklis nevar pats, ne arī uz citas personas vārdu saņem no valsts pasūtījumus un koncesijas. Ši panta nosacījumi attiecas uz ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekli.

33. Saeimas locekli saņem atalgojumu no valsts līdzekļiem.

34. Par Saeimas un komisiju sēžu atrefe-rejumiem, ja tie saskan ar patiesību, nevienu nevar saukt pie atbildības. Par Saeimas un komisiju slēgtām sedēm var sniegt zīgas tikai ar Saeimas vai komisijas prezidijs atlauju.

3. nodaļa.

Valsts Prezidents.

35. Valsts Prezidentu ievēlē Saeima uz 3 gadiem.

36. Valsts Prezidentu ievēlē aizklāti balsojot ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļu balsu vairākumu.

37. Par Valsts Prezidentu nevar ievēlēt personu, kura nav pilnus četrdesmit gadus veca.

38. Valsts Prezidenta amats nav savienojams ar citu amatu. Ja par Valsts Prezidentu ievēlēta persona ir Saeimas loceklis, tad viņam jānoliek Saeimas locekļa pilnvaras.

39. Viena un tā pati persona nevar būt par Valsts Prezidentu ilgāk kā sešus gadus no vietas.

40. Tuvākā Saeimas sēdē pēc ievēlēšanas Valsts Prezidents, uzņemoties amata pienākumus, dod šādu svīnigu solijumu: „Es zvēru, ka viss mans darbs būs veltīts Latvijas tautas labumam. Es darišu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmiņu Latvijas valsts un tās iedzīvotāji labklājību. Es turēšu svētus un ievērošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret vieniem es izturēšos taisni un savus pienākumus izplīdišu pēc labākas apziņas.”

41. Valsts Prezidents reprezentē valsti starptautiski, iecel Latvijas, kā arī pieņem citu valstu diplomātiskos priekšstāvus. Viņš izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.

42. Valsts Prezidents ir valsts brūpotā spēka augstākais vadonis. Kaŗa laikam viņš iecel virspavēlnieku.

43. Valsts Prezidents uz Saeimas lēmuma pamata pasludina karu.

44. Valsts Prezidentam ir tiesība spert nepieciešamos militārās aizsardzības solus, ja kāda cita valsts Latvijai pieteikusi karu vai ie-naidnieks uzbrūk Latvijas robežām. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasauc Saeimu, kura lemj par kara pasludināšanu un uzsākšanu.

45. Valsts Prezidentam ir tiesība apžēlot noziedzniekus, par kuriem tiesas spriedums stājies likumiga spēka. Šis apžēlošanas tiesības neatkarīgas uz gadījumiem, kuriem likums paredz citu apžēlošanas kārtību. Amnestiju dod Saeima.

46. Valsts Prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtīgas ministru kabineta sēdes, noteicot tām dienas kārtību.

47. Valsts Prezidentam ir likuma ierosināšanas tiesība.

48. Valsts Prezidentam ir tiesība ierosināt Saeimas atlaišanu. Pēc tam izdarāma tautas nobalsošana. Ja tautas nobalsošanā vairak nekā puse balsotāju izsakās par Saeimas atlaišanu, tad Saeima uzskatāma par atlaistu un izsludināmas jaunas vēlešanas, kurām jānotiek ne vēlak kā divus mēnešus pēc Saeimas atlaišanas.

49. Ja Saeima ir atlaista, tad Saeimas locekļu pilnvaras tomēr paliek spēka līdz jaunievelcījamas Saeimas sanākšanai, bet līdz šīnejā Saeima var sanākt uz sēdem tikai tad, ja Valsts Prezidents to sasauc. Sādām Saeimas sēdem dienas kārtību noteic Valsts Prezidents.

50. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse no nodotām balsim izsakās pret Saeimas atlaišanu, tad Valsts Prezidents uzskatāms par atlaistu un Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu uz atlaistā Prezidenta atlikušo pilnvaru laiku.

51. Uz ne mazāk kā puses visu Saeimas locekļu priekšlikumu, Saeima slēgtā sēdē ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas locekļu balsu vairākumu, var nolemt atlaišt Valsts Prezidentu. Pēc šāda lēmuma Saeima nekavējoši ievēl jaunu Valsts Prezidentu.

52. Ja Valsts Prezidents atsakās no amata, nomirst vai tiek atsaucts pirms viņa amata laiks izbeidzies, Valsts Prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts Prezidenta vietu,

ja pēdējais atroðas ārpus valsts robežas vai ci-tādi aizķavēts izpildīt savu amatū.

53. Valsts Prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes. Visiem Valsts Prezidenta rikojumiem jābūt līdzparakstītiem no ministru prezidenta vai attiecīga ministra, kuri līdz ar to uzņemas visu atbildību par šiem rikojumiem, izņemot četrdesmit astotā un piec-desmit sestā pantos paredzētos gadījumus.

54. Valsts Prezidentu var saukt pie kriminalas atbildības, ja tam piekrīt Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu.

4. nodaļa.

Ministru kabinets.

55. Ministru kabinets sastāv no ministru prezidenta un viņa aicinātājiem ministriem.

56. Ministru kabinetu sastāda persona, kuru uz to aicina Valsts Prezidents.

57. Ministriju skaitu un to darbības apjomu, kā ari valsts iestāžu savstarpīgas attiecības nosaka likums.

58. Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes.

59. Ministru prezidentam un ministriem viņu amatū izpildīšanai ir nepieciešama Saeimas uzticība un viņi par savu darbību ir atbildīgi Saeimas priekšā. Ja Saeima izteic neuzticību ministru prezidentam, tad jāatkāpjas visam kabinetam. Ja neuzticība izteikta atsevišķam ministram, tad tam jāatkāpjas un viņa vietā ministru prezidentam jāaicina cita persona.

60. Ministru kabineta sēdes vada ministru prezidents un viņa prombūšanas laikā tas ministrs, kuru viņš uz to ir pilnvarojis.

61. Ministru kabinets apspriež visus atsevišķu ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuri attiecas uz vairāku ministriju darbību, kā ari atsevišķu kabineta locekļu ierosinātus valsts politikas jautājumus.

62. Ja valsti apdraud ārējais ienaidnieks, vai ja valsti vai tās daļā ir izcēlies vai draud izcēlīties iekšējs nemiers, kurš apdraud pastāvošo valsts iekārtu, tad ministru kabinetam ir tiesība izsludināt izņēmuma stāvokli, par to divdesmit četri stundu laikā paziņojot Saeimas prezidijam, kuram šāds ministru kabineta lemmums nekavējoši jācel priekšā Saeimai.

63. Ministriem, ja ari viņi nav Saeimas locekļi, un ministru pilnvarotām atbildīgam valsts amatā personām ir tiesība piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs un iesniegt pāldinājumus un pārlabojumus pie likumprojektiem.

5. nodaļa.

Likumdošana.

64. Likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā ari tautai sīni Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros.

65. Likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputati, kā ari sīni Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa veletāju.

66. Saeima ikgadus pirms saimnieciskā gada sākšanas lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kura projektu tai iesniedz ministru kabinets.

Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžeta neparedzētām izdevumiem, tad lēmuma jāparedz arī līdzekļi, ar kuriem segt šos izdevumus.

Pēc budžeta gada notecešanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu.

67. Saeima lemj par valsts brūņotā spēka lielumu miera laikā.

68. Visiem starptautiskiem likumiem, kuri nokārt likumošanas celā izšķiramus jautājumus, nepieciešama Saeimas apstiprināšana.

69. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā septītā diena un ne vēlak kā divdesmit pirma diena pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš.

70. Valsts Prezidents izsludina pieņemtos likumus šāda kārtā: „Saeima (resp. tauta) ir pieņēmusi un Valsts Prezidents izsludina šādu likumu: (likuma teksts)“.

71. Septītu dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeima, Valsts Prezidents motīvēta raksta Saeimas priekšsēdētajam var prasīt likuma otrreizejū caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunās nevar celt.

72. Valsts Prezidentam ir tiesība apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Vi-

nam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasī ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šis tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot septītu dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Sādā kārtā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasī ne mazāk kā viena desmitā daļa veletāju. Ja augšminēto diyu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecešanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēl reiz balso par šo likumu un ja par to pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputatiem.

73. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļu tarifiem, kara klausību, kara pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokla izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizāciju un demobilizāciju, kā arī likumus ar arvalstīm.

74. Saeimā pieņemto un septiņdesmit otrā panta kārtībā apturēto likumu var atceļt tautas nobalsošanai, ja balsošanā ir piedalījušies vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

75. Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šāda likuma otrreizejū caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlak kā trešā diena pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņems.

76. Satversmi Saeima var grozīt sēdēs, kurās piedalās vismaz divas trešdaļas Saeimas

locekļu. Pārgrozījumus pieņem trijas lasījumos ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputatu balsu vairākumu.

77. Ja Saeima grozījusi Satversmes pirmo, otro, trešo vai sesto pantus, tad šādi pārgrozījumi, lai tie iegūtu likuma spēku, ir nododami tautas nobalsošanai.

78. Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgu izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.

79. Tautas nobalsošanai nodotie Satversmes pārgrozījumi ir pieņemti, ja tiem piekrīt vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

80. Tautas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoni, kuriem ir balsstiesība Saeimas vēlēšanās.

81. Laikā starp Saeimas sesijām ministru kabinetam ir tiesība, ja neatliekama vajadzība to prasa, izdot noteikumus, kuriem ir likuma spēks. Šādi noteikumi nevar grozīt Saeimas vēlēšanu likumu, tiesu iekārtas un procesa likumus, budžetu un budžeta tiesības, kā arī pastāvošas Saeimas laikā pieņemtos likumus, tie nevar attiekties uz amnestiju, valsts kases zīmu emisiju, valsts nodokliem, muitām, dzelzceļa tarifiem un aizpēmumiem un tie zaudē spēku, ja nav vēlākais trīs dienas pēc Saeimas nākošās sesijas atklāšanas iesniegti Saeimai.

6. nodaļa.

Tiesas.

82. Likuma un tiesas priekšā visi pilsoņi ir vienlīdzīgi.

83. Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.

84. Tiesnešus apstiprina Saeima un viņi ir neatcelami. Tiesnešus pret viņu gribu var atceļt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Ar likumu var noteikt vecumu, ar kura sasniegšanu tiesneši atstāj savu amatu.

85. Latvijā pastāv zvērināto tiesas uz sevišķa likuma pamata.

86. Tiesu var spriest tikai tie organi, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā. Kara tiesas darbojas uz sevišķa likuma pamata.

7. nodaļa.

Valsts kontrole.

87. Valsts kontrole ir neatkarīga koleģiala iestāde.

88. Valsts kontroljerus iecel un apstiprina amata tāda pat kārtība, kā tiesnešus, bet tikai uz noteiktu laiku, kurā viņus var atceļt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Valsts kontroles iekārtu un kompetences nosaka sevišķs likums.

Latvijas Satversmes Sapulces 1922. g. 9. junija kopsēde pieņemtais un Satversmes Sapulces 1922. g. 14. junija kopsēde un Saeimas kopsēde (izslud. 1925. g. 9. junija) papildinātais

Likums par Saeimas vēlešanām.

I. nodaļa.

Vēlešanu tiesības.

1. Vēlešanu tiesības bauda visi Latvijas pilsoņi, kuŗi vēlešanu pirmajā dienā ir vecāki par 21 gadu.

2. Vēlešanu tiesības nebūda personas, kurās likumā paredzēta kārtībā atzītas par vajprātīgam, tapat visas citas personas, kurās atrodas aizbildnībā.

3. Vēlešanu tiesības zaudē: 1) tie, kam uz spēka nākušā tiesības sprieduma pamata atņemtas vai aprobojotas tiesības, ja no soda izciešanas dienas nav pagājuši 10 gadi vai ja viņi savas zaudētās tiesības nav ar apžēlošanu vai amnestiju ieguvuši atpakaļ; 2) kas soditi ar cietumu par noziegumiem, kuŗi izdarīti mantkārīgos nojūkos, ja no sodu izciešanas dienas nav pagājuši 10 gadi; 3) kas stāv zem tiesas vai izmeklēšanas par 1. un 2. punktos paredzētiem noziegumiem; šīs personas zaudē tikai balsstiesības, bet var tikt ieveleštas; 4) kam ar tiesības spriedumi un atņemtas vēlešanu tiesības par vēlešanu privībās vai pareizības traucešanu; 5) kas notiesāti vai atrodas zem tiesas vai izmeklēšanas par atraušanos no karā klausības vai dezertēšanu.

II. nodaļa.

Vēlešanu komisijas.

4. Saeimas vēlešanu vadībai nodibināma centralā vēlešanu komisija, kura sastādās no sešiem Saeimas ievelētieji locekļiem, Valsts Prezidenta pilnvarotās personas un Senata kopsēdē ievelēta senatora.

5. Centralā vēlešanu komisija nodibināma vēlā-

kais divas nedēļas pēc jaunievēlētās Saeimas pirmās sēdes.

6. Centralo vēlešanu komisiju sasauc uz pirmo sēdi Saeimas prezidijs, un komisija levlē priekšsēdētāju un sekretāru.

7. Centralā vēlešanu komisija vada vēlēšanas visā valstī, izdod vajadzīgos rīkojumus un instrukcijas un rāpejas par to, ka nodibināši šīs likumā paredzētās vēlēšanas vēlešanu iestādes un ka tās izpilda savus uzdevumus.

8. Visām administratīvām un pašvaldībās iestādēm jāizpilda centralās vēlešanu komisijas rīkojumi un instrukcijas, kā arī tie rīkojumi, kuras vietējās vēlešanu komisijas izdod saskaņā ar centralās vēlešanu komisijas rīkojumiem un instrukcijām.

9. Centralās vēlešanu komisijas techniskos darbus izpilda vāsts statistiskā pārvalde.

10. Saeimas vēlēšanām Latvija sadalāma piecos vēlešanu apgabalošos: 1) Rīga, 2) Vidzeme, 3) Latgale, 4) Kurzeme, 5) Zemgale.

P i e z i m e : Rīgas vēlēšanu apgabals aptver Rīgas pilsētu; Vidzemes — Rīgas (bez Rīgas pilsētas), Cēsu, Madonas, Valmieras un Valkas apriņķus; Latgales — Daugavpils, Rēzeknes, Ludzas un Jaunlatgales apriņķus; Kurzemē — Liepājas, Aizputes, Kuldīgas, Ventspils un Talsu apriņķus; Zemgales — Tukuma, Jelgavas, Bauskas, Jaunielgavas un Ilūkstes apriņķus.

11. Katrā apgabala Saeimas vēlēšanu vadībai nodibināma apgabala vēlešanu komisija: Rīgas apgabala — Rīga, Vidzemes — Valmiera, Latgales — Rēzekne, Kurzemē — Liepāja un Zemgales — Jelgava.

12. Apgabalu vēlešanu komisijas sastādās šādās kārtā: 1) Rīgas apgabala — Rīgas pilsētas valde ievelē trīs komisijas locekļus, centralā vēlešanu komisija un Rīgas apgabaltiesa sūta pa vienam priekšstāvīm; 2) Vidzemes apgabala — Valmieras pilsētas un aprinka valdes ievelē pa vienam komisijas loceklim, centralā vēlešanu komisija sūta divus priekšstāvus un Rīgas apgabaltiesa vienu priekšstāvi; 3) Latgales apgabala — Rēzeknes pilsētas un aprinka valdes ievelē pa vienam komisijas loceklim, centralā vēlešanu komisija sūta divus priekš-

stāvus un Latgales apgabaltiesa vienu priekšstāvi; 4) Kurzemes apgabala — Liepājas pilsētas un aprīkņa valdes ievēle pa vienam komisijas loceklim, centrālā velešanu komisija sūta divus priekšstāvus un Liepājas apgabala tēsa vienu priekšstāvi; 5) Zemgales apgabala — Jelgavas pilsētas un aprīkņa valdes ievēle pa vienam komisijas loceklim, centrālā velešanu komisija sūta divus priekšstāvus un Jelgavas apgabala tēsa vienu priekšstāvi.

13. Katrā pilsēta, pagasts un miests, kurš ir savas pašvaldības iestādes, ir velešanu iecirknis. Lielākas pilsētas un pagasti sadalāmi velešanu apakšiecirkņos, Rīga sadalāma velešanu iecirkņos.

14. Katrā velešanu iecirknī vai apakšiecirknī velešanas vāda un uzrauga iecirknī vai apakšiecirknī velešanu komisijas, kurus sastāv no trim vai pieciem velešātājiem, kurus uz proporcionālitates pamatiem ievēle pagastu padomes vai pilsētu vai miestu domes.

Rīgas apgabala iecirknī velešanu komisiju priekšsēdētāju ievēle pilsētas dome, bet iecirkņu komisiju locekļus iecel Rīgas apgabala velešanu komisija.

Piezīme: Ja kāda pagasta padome vai miesta vai pilsētas dome neizvēlētu velešanu komisiju, tad centrālā velešanu komisija uz proporcionālitates pamatiem iecel vietējo velešanu komisiju.

15. Vietējām pašvaldības iestādēm jāsedz visi vietējo velešanu komisiju izdevumi.

Piezīme: Valsts sedz apgabalu komisiju izdevumus centrālās velešanu komisijas noteiktās robežas.

III. nodaļa.

Kandidatu sarakstu iesniegšana un apvienošana.

16. Centrālā velešanu komisija nosaka, līdz kuriā dienai velešātājiem ir tiesība iesniegt kandidatu sarakstus, pie kam starp pedējo kandidatu sarakstu pieņemšanas dienu un pirmo velešanu dienu jābūt vismaz trīsdesmit dienas ilgum starpībām.

17. Kandidatu saraksti iesniedzami apgabala velešanu komisijām. Katrā velešanu apgabala ievēlamā de-

putatu skaitu nosaka centrāla velešanu komisija proporcionāli apgabala balsstiesīgo iedzīvotāju skaitam, kurš konstatējams pedēja tautas skaitīšanā, kuras Izdarāmas ik piecius gadius.

Visas Latvijas balsstiesīgo iedzīvotāju skaita daļas ar skaitli simts. Pēc tam katrā velešanu apgabala balsstiesīgo iedzīvotāju skaita daļas uz iepriekšējās daļšanas iznākumu un sādā kārtā iegūtie veselie skaitli apzīme katrā apgabala ievēlamā deputatu skaitu.

18. Kandidatu saraksts jāatzīmē katrā kandidata vārds, uzvārds, vecums, dzīves vieta un nodarbošanās. Bez tam jāiesniedz uzstādīto kandidatu rakstisks pazīnojums, ka tie kandidatūru pieņem. Kandidatu sarakstam un citiem pazīnojumiem jābūt bez stripojumiem un izlābulumiem un skaidri salasītiem. Ja kāda kandidatu saraksta ir uzstādīts lielāks kandidatu skaits nekā apgabala ievēlamā deputatu, tad pārējie kandidāti, kuri mineti kā pedējie, nav līdzskaitāmi.

19. Viena velešanu apgabala vienu un to pašu kandidātu var uzstādīt tikai vienā sarakstā. Ja viena kandidatūra ir uzstādīta vienā apgabala vairākos sarakstos, tad tā stripojama visos sarakstos.

20. Katram iesniegtam Saclīmas deputatu kandidātu sarakstam jābūt parakstītam vismaz no simts veletājiem. Pirmie trīs parakstītāji uzskatīti par kandidātu saraksta iesniegējiem un uzņemas atbildību par visu iesniegto dokumentu pareizību. Katrs veletājs drīkst parakstīt tikai vienu kandidātu sarakstu.

21. Par kandidātu var uzstādīt katru Latvijas pilsoni, ja ari tas nedzīvotu velešanu apgabalu, kurā tas uzstādīts par kandidātu, ja viņš apmierina pārējās velešanu likuma prasības.

22. Ne vēlāk kā septīnas dienas pirms velešanām kandidātu sarakstu iesniegējiem tiesība paziņot, ka viņi savā saraksta atlikuma daļu skaitī yēlas savienot ar vienu vai vairāku tā paša apgabala kandidātu sarakstu atlikuma daļu skaitījumā. Savienošana notiek tikai tam gadījumā, ja tai piekrīt savienojamo sarakstu iesniegēji. Viens un tas pats saraksts nevar iejet vairākos savienojumos.

23. Vairāku apgabalu kandidātu sarakstus var apvienot, saskaņot attiecīgos velešanu apgabaloš atlikusos daļu skaitlus visā valstī.

24. Iepriekšējā pantā paredzētā kārtībā daļu skaitlū atlīkumi savienojumam var pieskaņīt daļu skaitlū atlīkumus tikai no vienās katra apgabala kandidatu listes.

25. Ne vēlāk kā septīnas dienas pirms velešanām katrā iestiestā kandidatu saraksta iestiedzējī var paziņot, ar kādiem citos velešanu apgabalošo iestiesto kandidatu sarakstu daļu skaitlū atlīkumiem centrala velešanu komisija ir savienojams viņu iestiestā saraksta daļu skaitlū atlīkums.

26. Iestiedzot paziņojumus par kandidatu sarakstu savienošanu, sarakstu iestiedzējiem lāpāziņo, kādā kārtībā jāņem kandidati.

27. Iestiegtais kandidatu saraksts, kā arī paziņojums par sarakstu savienošanu nav atsaucami.

28. Apgabalu velešanu komisijas numurē kandidatu sarakstus iestiešanas kārtībā un nodrukā uz atsevišķām blankām un izsūta velešanu iecirkņu komisijām. Uz blankām jādzirkā: 1) kandidatu saraksta numurs; 2) saraksta iestiedzējas partijas vai veletāju grupas nosaukums; 3) uzstādīto kandidatu vārdi un uzvārdi.

29. Apgabalu, iecirkņu un apakšiecirkņu velešanu komisijas sēdēs var piedāvāt bez lemošām balsošanas bām pa vienam priekšstāvam no katras organizācijas vai veletāju grupas, kura iestiegus attiecīgā apgabala savit kandidatu sarakstu. Sādem kandidatu sarakstu priekšstāvjiem iāzūrāda velešanu komisijas priekšsēdētājam pilnvara no organizācijas vai tās vietējās nodaļas, kuras uzdevumā tas sēdēs piedalas, vai pilnvara no trim pirmiem kandidatu saraksta iestiedzējiem.

IV. nodala.

Velešanu kārtība.

30. Velešanu dienas nosaka centralā velešanu komisija, saskaņā ar Satversmes likumu. Tam jābūt izsludinātām „Valdības Vēstnesi” vismaz 40 dienas pirms pirmās velešanas dienas.

31. Paziņojumi ar visu apgabala uzstādīto kandidatu sarakstiem, vēlākais desmit dienas pirms velešanām, jāizliek katrā balsošanas iecirkņi redzamās vietās.

31'. Katrs kandidatu saraksts nodrukājams uz atsevišķām loksnēm, kurās sadalītas tīkdaudz nodalījumi (talonus), cik apgabala ievēlamī deputati. Blakus

nodalījumā iedrukātam kandidata vārdam jāatstāj pie tiekoši vietas velamā kandidāta vārda ierakstīšanai. Apgabala velešanu komisijām jāpiesūta iecirkņu velešanu komisijām nodrukātie kandidātu saraksti tādā daudzumā, ka iecirkņu velešanu komisijas katram vēlētājam var piespati pa vienam eksemplāram no katru apgabala uzstādīto kandidātu sarakstam. Ne vēlāk kā septīnas dienas pirms velešanām katram vēlētājam piesūta pa vienam eksemplāram no katru apgabala uzstādīto kandidātu sarakstam.

32. Velešanas zīmu nodošanai velešanu telpām jābūt atvērtām no plkst. 8 rīta līdz 8 vakarai.

33. Laikā, kādā ir atvērtas velešanu telpas, un to vieta izziņojāmi ne vēlāk kā desmit dienas pirms velešanām. Uz laukumiem šo izziņojumu izdara pagasta valde, apzinotot katru māju atsevišķi, bet pilsētās to izdara pilsētas valde ar sludinājumiem redzamās vietās.

34. Velešanu telpas pie ieejas velešanu komisija pārliecinās, vai ieraudīties pilsoņi ir veletāji.

35. Velešanu telpas katrs veletājs dabīi no velešanu komisijas pazatavotu un ar apgabala velešanu komisijas zīmogu apzīmētu kuveru, kurā tam ir jāliek viens kandidātu saraksts, vai nu negrozits, vai arī izstriptoti vevelamo kandidātu vārdiem, pie kām var izstriptoti vieta tukšos nodalījumos ierakstīt citu kandidātu vārdus, kuri atrodas kādā citā tā pašā velešanu apgabala kandidātu sarakstā.

36. Velešanu telpas ierikojama slēgta istaba vai nodalījums, kurā veletājs vienāmēr liek kuverā vienu velešanu zīmi. Aizlimētos kuverus veletāji komisijas atklātā sēdē personīgi nodod velešanu komisijas priekšsēdētājam vai viņa vietmekām, kuram veletāju kļatību kuvers jāiemet alīzīgelētā kastē.

37. Pēc balss nodošanas velešanu komisijas priekšsēdētājs val viņu vietnieks atzīme uz veletāja pases, ka šī pases iepriekšējā velešanās ir piedalījies. Karaviriem izdots personas apliecības pie velešanām noder pases vieta.

38. Uzraudzība par kārtību velešanu laikā velešanu telpas piekrīt velešanu komisijas priekšsēdētājam vai viņa vietmekām, kuram jāraugās uz to, ka velešanu telpās un pie to ieejas netiku pieļauta velešanu brīvības ierobežošana un kārtības traucēšana, kā arī velešanu agitacija.

39. Vēletās var balsot tikai personīgi.

40. Vēlešanās neviens nedrīkst nodot vairāk kā vienu balvu.

41. Abās vēlešanu dienās pēc pīkst. 8 balsis var nodot tikai tie vēletāji, kuri līdz tam laikam ieradušies. Pēc tam vēlešanu telpas slēdz, kastes ar nodotām balsim atzīiegēlē ar komisijas priekšsēdētāja ziegeli; arī komisijas locekļiem un vēletājiem ir tiesība pieļikt savus ziegelius. Kastes atstājamas vēlešanu telpās komisijas vai policijas uzraudzībā, līdz vēlešanu komisija, ieradušos vēletāju klātbūtnē, pārliecinās, ka vēlešanu kastes atrodas kārtībā.

42. Sākot ar vēlešanu telpu atvēšanu pirmā balsošanas dienā vēlešanu komisija ved protokolu, kurā atzīmē vēlešanu gaitu. Vēletājiem tiesība pieprasīt, lai viņu sūdzības un protestus ieraksta protokolā.

43. Vēlešanu dienās tīgošanās ar reibinošiem dzērieniem alziņta.

44. Visas sūdzības vēlešanu lietas ir atsvabinātas no zimognodokļiem.

V. nodaļa.

Balsu skaitīšana un vēlešanu iznākuma aprēķināšana.

45. Balsu skaitīšana notiek vēlešanu otras dienas vakarā val ari nākošā dienā leprieķā noteiktā stundā. Skaitīšanu izdara iecirkņi vai apakšiecirkņi komisijas atklātā sēdē. Skaitīšanas iznākumi ievēdamī protokolā, kuru izgatavo divos eksemplaros un paraksta komisijas vai apakškomisijas priekšsēdētājs, pārējie komisijas locekļi, protokolists un ari klātesošie vēletāji, kuri to vēlas.

46. Protokolā atzīmējams vēlešanu iecirkņa vai apakšiecirkņa nodoto balsu kopskaitls, nodoto balsu skaits par katru kandidātu sarakstu atsevišķi un nedrīgo balsu skaits. Nederigās zīmes numurējamas un protokolā ierakstām atraidīšanas iemesli.

47. Par nederigām uzskaitīmas vēletāju parakstītās zīmes, vai ari zīmes ar citām paziņas izcīnēm, vai ieliktais kuveros kopā ar kādu paziņas zīmi, un vēlešanas zīmes, ja to kādā kuverā vairāk par vienu, un ja to saturs nav tas pats. Ja kuverā ielikto zīmu saturs ir vienāds, tad par derīgu atzīstama tikai viena.

48. Ja rastos domu starpība par zīmu vai talonu derigumu, tad vēlešanu komisija pie balsu skaitīšanas iantāku izskir ar balsu vairākumu. Balsim līdzīgi sa-daloties izskir priekšsēdētāja balss.

49. Balsu skaitīšanu izdara sekoši: a) urnas atver un pārliecinās, vai kuveru skaits sakrit ar vēlešanās piedalītāšos vēletāju skaitu; b) kuverus atpēš un pārbauž nodoto sarakstu derigumu; c) konstatē talonu skaitu, kas nodots par katru atsevišķu kandidātu; d) sa-skaita visus talonus, kuri nodoti par katru kandidātu sarakstu; e) saskaņa visu derigo talonu skaitu.

50. Balošanas apakšiecirkņi tulip pēc balsu skaitīšanas pazino vēlešanu iznākumus iecirkņu komisiju, kura saskaņa visā balošanas iecirkņu nodotās balsis un sastāda protokolu par visa iecirkņu balošanas iznākumiem. Protokols, pievienojot tam kārt apakšiecirkņu protokolus viena eksemplāra, nekavējoši nosūtums apgabala vēlešanu komisijai.

51. Apgabala vēlešanu komisijā jānosuta visi vēlešanu iecirkņu protokoli centraļu vēlešanu komisijai līdz ar citiem vēlešanu materialiem, kurus tā pieprasā.

52. Lai sadalītu Saclīmas deputātu vietas starp pieteiktiem kandidātu sarakstiem, tad: a) saskaitāms viena apgabala nodoto derigo talonu skaits un b) tas izdalāms uz apgabala levielamo deputātu skaitu, c) pēc tam izdala talonu skaitu, kurš nodots par katru kandidātu sarakstu uz b punktu paredzēta kārtībā iegūto skaiti. Šis dalīšanas iznākuma veselais skaitlis ir deputātu skaits, kurš ievēlts no katra atsevišķā kandidātu saraksta. Dalīšanas iznākumu daļu skaitītā sarindījami pēc to lieluma, sākot ar lielāko, un iztrūkstošais deputātu skaits izdalāms uz tiem sarakstiem, kuriem daļu skaitītā lielākā, pa vienam deputātam uz katru sarakstu.

53. Aprēķinot deputātu skaitu, kurš katrā apga-bala pāk uz daļu skaitītēm, savienoto sarakstu daļu skaitītā saskaitāmi un šī suma ierindojama pārējo sarakstu daļu skaitītā starpā un pēc tam deputātu skaits aprēķināms leprieķēšā panta kārtībā.

54. Ja viena vai vairākos kandidātu sarakstos uz-stādīto kandidātu skaits ir mazāks par deputātu skaitu, kurš nākatos šim sarakstam proporcioneli nodotam balsu daudzumam, tad visi šādos sarakstos minētie kandidāti

uzskatāmi par ievēlētiem. Atlikušais deputatu skaits salāmā stāp pārejiem apgabala iesniegumiem kandidātu sarakstiem, piecēdesmit pirmā pantu paredzētā kārtībā, tukai ar to izņemumu, ka dalīšana nav izdarāma ar balsu skaitu, kurš nodots par visiem kandidātu sarakstiem, bet ar to balsu skaitu, kurš nodots par tiem sarakstiem, stāp kuriem noteik sadalīšana.

54. Ja septiņpadsmitā pantā minētas otrās dalīšanas iznākums ir veseli skaitīj ar daļam un tālāk iztrūkst viens vai vairāki no noteiktā deputatu skaita — simts, tad atlikušie mandati izdalāmi stāp tiem kandidātu sarakstiem, kuriem pēc deputatu skaita aprekīnāšanas piecēdesmit pirmā un piecēdesmit otrā pantu kārtībā ir atlikuši daļu skaitī, ar kuriem nav ievēlets deputats.

55. Ja pēc deputatu skaita aprekīnāšanas piecēdesmit otrā pantu kārtībā no apgabala savienības sarakstiem ir atcīties daļu skaitis, tad šis skaitis izdalāms proporcioneli katra savienotā kandidātu saraksta pirmajam atlikumam, izņemot to sarakstu vai sarakstus, no kura piecēdesmit otrā pantu kārtībā ir ievēlēts deputats. Ar sādā kārtā aprekīnātēm daļu skaitu atlikumiem apgabaloš savienotības listes piedāvās valsts apvienība.

56. Deputatu skaita, kurš nāk uz katru valsts apmēros izdarīto kandidātu sarakstu daļu skaitu atlikumu apvienojumu, noteicams piecēdesmit otrā pantu kārtībā.

56'. Katrā sarakstā uzstādītie kandidāti sagrupējami pēc balsu skaita, kuru viņi dabūjuši. Ievēlēti tie, kuri dabūjuši lielāko balsu skaitu, bet atlikušie leiktaisīti kandidātos tādā kārtībā, kādā viņi nāk atkarībā no halsu skaita, kurš par viņiem nodots. Ja par diviem vai vairākiem viena saraksta kandidātiem ir nodots vienāds balsu skaits, tad viņi sarindojami sarakstu iesniedzēju paredzētā kārtībā.

57. Ja ievēlētais Saeimas deputats miris, atteicas vai citu iemeslu dēļ zaudē savu mandātu, tad viņa vietā stājas nākošais kandidāts, no tā pašā kandidātu saraksta, no kura bija ievēlēts iepriekšējais deputats.

58. Ja iepriekšējā pantā paredzēto iemeslu dēļ kādam sarakstam pietrūkst kandidātu, tad piecēdesmit trešā panta kārtībā noteicams, no kura kandidātu saraksta nemams iztrūkstošais deputats.

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 20. junija kopsēde pie-
ņemtais

Likums par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu.

1. Ja valsts Prezidents Satversmes septiņdesmit otrā panta kārtībā ir apturējis publicēšanu, tad vijam ne vēlāk kā 8. dienā, skaitot no likuma pieņemšanas pēdēja laikuma Saeimā, likumi izsludināšanas kārtībā jāpaziņo apturētā likuma teksts un lēmums par likuma publicēšanas apturēšanu.

2. Pēc Šāda pazīojuma Centrāla vēlēšanu komisija pažīpo visām pašvaldības iestādēm, ka ir atklāta parakstu vākšana tautas nobalsošanas ierosināšanai.

3. Katrā pašvaldības vienība pilsetas, miesta vai pagasta valzū noteiktās vietas izliekamas loksnes, kurās pilsoni, kuri vēlas ierosināt tautas nobalsošanu, var pārakstīties.

4. Parakstu vākšanas loksnes atzīmējams ierosinājumu parakstītāja pilsona vārds, uzvārds, vecums un dzīves vieta. Pašvaldības valdes pilnvarotai personali jāparbauda ierosinājumu parakstītās personas dokumenti, Izdot uz pases val dokumenta, kuri saskāra ar Centrālās vēlēšanu komisijas instrukciju izpilda pases vietu, atzīmi, ka pilsonis ir parakstījis tautas nobalsošanas ierosinājumu.

5. Tautas nobalsošanas ierosinājuma loksnes pašvaldības iestāžu noteiktās vietas jāizliek uz laiku, kas liecēt vissmaz četrus svētdienus.

6. Pašvaldības iestādēm ne vēlāk kā sešas dienas pirms Satversmes septiņdesmit otrā pantā paredzētā divu mēnušu laiku notecešanas jaunošķita parakstu vākšanas loksnes Centrāla vēlēšanu komisijai, pie kam loksnei jābūt noslēgtām ar pilsetas galvas vai miesta val pagasta valdes priekšsedētāja parakstiem, kuri apliecinā ierosinājumu parakstīšo personu parakstu istenību.

7. Centralā vēlēšanu komisija saskaita parakstus, konstatē rezultātu un pazīno to Valsts Prezidentam. Ja tautas nobalsošanas ierosinājumu ir parakstīti vismaz viena desmitā daļa Latvijas pilsoņu, kuri pēdējā tautas skaitīšanā bija vecāki par 21 gadu, tad Centralā vēlēšanu komisija trīs dienu laikā nosaka un Valsts Prezidents četru dienu laikā izsludina tautas nobalsošanu, kurai jānotiek ne agrāk kā vienu mēnesi un ne vēlak kā divus mēnešus pēc izsludināšanas dienas.

8. Tautas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoņi, kuriem ir balsstiesība Saeimas vēlēšanās, pie kam balsosāna izdarītām atzīklāt ar zīmītēm svēidienā un sestdienā pirms tās. Saeimas vēlēšanu likumā paredzēta kārtība.

9. Pie ieejaš balsosānas telpās balsotājs sapēm divas zīmes un kuveru. Uz vienas zīmes uzdrukāts vārds „par”, bet uz otras „pret”. Balsotājs ieļiek vienu no šim zīmiem vai arī līdzīgu iepriekš sagatavotu līdzpāgemu zīmi kuverā, kuru iemet urnā.

10. Satversmes četrdesmit astoņā pantā paredzēta gadījumā Valsts Prezidents par tautas nobalsošanu paziņo Centralā vēlēšanu komisijai, kura sariko nobalsošanu, piemērojoties šim likumam, pie kam uz balsosānas zīmēm jāatzīmē „ja” vai „ne”.

11. Ne mazāk kā tūkstots vēlētāju var iesniegt Centralā vēlēšanu komisijai Satversmes septiņdesmit astoņā pantā paredzēto izstrādātu likumprojektu. Vēlētāji parakstītiem zem likumprojekta jābūt apliecinātiem pie notara, valsts vai pašvaldības iestādēm. Centralā vēlēšanu komisija paziņo vietējām pašvaldības iestādēm, ka ir atzlāta parakstu vāksana tautas nobalsošanas ierosināšanai. Parakstu vāksana notiek šī likuma trešā līdz septītā pantas paredzētā kārtībā.

12. Ja tautas nobalsošanas ierosināšanas loksnēs ir parakstīti septiņā pantā paredzētais vēlētāju skaits, tad Valsts Prezidents likumprojektu nodod Saeimai, kurai tas tekošā sesija jānapsievē. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozīumiem pēc satura, tad Valsts Prezidentam jāizsludina tautas nobalsošana, kurai jānotiek septītā līdz deviņtā pantas paredzētā laikā un kārtībā.

13. Pašvaldības iestādēm jāizpilda uzdevumi, kuri tām Centralā vēlēšanu komisija uzliek sakarā ar tautas nobalsošanām.

14. Visi izdevumi, kuri vietējām pašvaldības iestādēm celas sakarā ar tautas nobalsošanu, jāsedz šim iestādēm. Centralā vēlēšanu komisija sedz izdevumus par papīri un drukas darbiem.

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 20. junija kopsēde pie-
nemtais

Likums par Latvijas Republikas Satversmes spēkā stāšanos un ievešanu.

1. Satversmes Sapulcē 1922. g. 15. februari pie-
nemta Latvijas Republikas Satversme stājas spēkā
1922. g. 7. novembri pulksten 12 dienā.

2. Pirmās Saeimas vēlēšanas Izdarīmas 1922. g.
7. un 8. oktobri.

3. Pirmās Saeimas vēlēšanu vadībai nodibināma
Centralā vēlēšanu komisija, kura sastādās no 6 Satver-
smes Sapulces ievelētiem locekļiem, Satversmes Sapul-
ces prezidenta pilnvarotas personas un Senata kopsēdē
ievelēta senatora.

4. Centralo vēlēšanu komisiju sasauc uz pirmo
sēdi Satversmes Sapulces prezidijs un komisija pati ie-
vēle priekšsēdētāju un sekretāru.

5. Pirmās Saeimas vēlēšanās katrā apgabalā ie-
vēlamo deputatu skaitu nosaka Centralā vēlēšanu komi-
sija, aprēķinot šo skaitu proporcionāli pedejas pašval-
dibas vēlēšanās vēlētāju sarakstos ievesto balsstiesīgo
vēlētāju skaitam, bet, kur sarakstu nav, proporcionāli
balsstiesīgo iedzīvotāju skaitam.

6. Pirmā Saeima sanāk uz pirmo sēdi 1922. gada
7. novembri, pulksten 12 dienā Rīgā. Ja ārkārtīgi ap-
stākļu dēļ Saeima nevar sanākt sāk laikā un vietā, tad
Satversmes Sapulces prezidijs to sasunuc laikā un vietā
pec sava ieskata. Tad pat izbeidzas Satversmes Sapul-
ces pilnvaras.

7. Saeimas pirmo sēdi sasauc un atklāj Satver-
smes Sapulces prezidents vai prezidijs uzdevumā cits
prezidijs loceklis un vada to tik ilgi, kamēr Saeima ie-
vēlē savu priekšsēdētāju.

8. Līdz Valsts Prezidenta ievelēšanai viņa vietu
izpilda Satversmes Sapulces prezidents.

9. Visās iestādēs, kurās piedalās Satversmes Sa-
pulces priekštāvi, tie turpinā piedalīties, kamēr Sa-
eima viņu vietā neiezel savus priekštāvus. Lāčplēša
ordena dome Satversmes Sapulces prezidenta vietā stā-
jas Valsts Prezidents, Kulturas Fonda dome — Sacīmas
priekšsēdētājs.

10. Satversmes astoņdesmit septītās pants stājas
spēkā ar sevišķa likuma izdošanu par Valsts kontroli.

Sodu likums par Saeimas un pašvaldības iestāžu velešanu un tautas nobalsošanas brīvības un pareizības un Saeimas darbibas trācešanu.

1. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu vai ar amata varas jaunprātīgu lietošanu kavē vēlētāju vai balsotāju brīvi izlietot velešanu vai balsošanas tiesības, sodams
ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

Ja šo noziegumu ir izdarījušas vairākas personas kopīgi vai valsts vai pašvaldības iestāžu darbinieki, izpildot savus pienākumus pie velešanu vai tautas nobalsošanas pārraudzības vai vadīšanas, tad vainingais sodams

ar ieslodzīšanu cietumā.

Ja vainingam ir valsts dienesta tiesības un noziegums izdarījis amatu izpildot, tad tiesa bez cietuma soda vairi nospiest arī vel atlaišanu no dienesta.

2. Kas ar nemieriem vai satiksmes pārtraukšanu kavē vēlētāju vai balsotāju dāļu izlietot viņas velešanu vai balsosanas tiesības, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

Mēģinājums sodams.

3. Kas ar pacientāšanu, dāvanām vai personīga labuma solījumiem piedābu vēlētāju vai balsotāju, ka viņš ir ar mieru vēlēt vai nodot balsi sev vai citai personai par labu vai atsureties no velešanas vai balsošanas, sodams

ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

4. Kas vēlētāju vai balsotāju uzciēnā vai piesola vijam personīgu labumus ar nolūku piedabut viņu vēlet vai nodot balsi par labu sev vai citai personai vai atsureties no velešanas vai balsošanas, sodams
ar arestu.

5. Ja baznīcas amata persona vai arī cita persona ar viņas piekrīšanu par dievkalpošanas laiku vai tieši pēc tam Dieva namā vai citā ūsim noliktā vietā, meģina ar runu vai rāksu izplatīšanu vai citādā ceļā aistāt iespaidu uz velešanām vai tautas nobalsošanu, sodams
ar ieslodzīšanu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

6. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu, amata varas jaunprātīgu lietošanu, telpu bojāšanu, gaisa māksligu maitāšanu vai apgaismosanas ietaisē bojāšanu trāce velesanu vai tautas nobalsošanas nolikus saņaukti sapulci, velešanu vai balsošanas komisijas darbibu, ja par padarito nedraud lielāks sods, sodams
ar ieslodzīšanu pārmācības namā uz laiku, ne ilgāku par trīm gadiem.

Ja šo noziegumu izdarījušas vairākas apbrujotās personas kopīgi, tad vainingais sodams
ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

7. Kas nogēm, saplēs, apkālē, sagroza vai citādā sabojā atklāti izliktu velešanu vai tautas nobalsošanas uzsankumus, paziņojumus vai sarakstus, vai mudina uz šo parkāpumu, sodams

ar arestu uz laiku, ne ilgāku par trīm mēnešiem.

8. Kas vēlē vai nodod balsi, zinādams, ka viņam uz to nav tiesības vai ka viņš šis tiesības zaudējis, sodams
ar cietumu uz laiku ne ilgāku par trīm mēnešiem.

Ar to pašu sodu sodams, kas vēlē vai nodod balsi vairāk kā vienu reizi vai citas personas vietā.
Mēģinājums sodams.

9. Kas ar nolūku pieļaiž nepareizības, saņemot vai saskaitot balss, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā uz laiku,
ne ilgāku par trim gadiem.

10. Kas nolaupa vai ar nolūku samaitā vēlētāju
vai balsotāju sarakstus, vēlēšanu vai balsošanas zīmes,
protokolus, paziņojumus vai aktis, izdara tanis villoju-
mus vai izplata viltotas vēlēšanu vai balsošanas zīmes
vai kandidatu sarakstus, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā uz laiku,
ne ilgāku par trim gadiem.

Ja nolaupa vai ar nolūku samaitā vēlētāju vai bal-
sotāju sarakstus, vēlēšanu vai balsošanas zīmes, proto-
kolus, paziņojumus vai aktis valrākas apbrugotas per-
sonas kopīgi, tad vainigais sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

11. Iepriekšējos pantos (1.—10. p. p.) minētos ga-
dijumos tesa bez soda piespričanas vainigam var at-
teikt vēlēšanu un balss tiesības uz laiku, ne ilgāku par
desmit gadiem.

12. Kas ar draudiem, varas darbiem pret personu
vai ar amata varas lauprātīgu lietošamu traucē Saeimas
locekļi viņa pienākuma izpildīšanā, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

13. Kas ar draudiem, varas darbiem, telpu bojā-
šanu, gaisa māksligu maitīšanu vai apgaismosanās ietai-
ses bojāšanu traucē Saeimas darbību, sodams

ar ieslodzīšanu pārmācības namā.

Ja šo noziegumu izdara valrākas apbrugotas per-
sonas, tad vainigais sodams

ar spaids darbiem, uz laiku, ne ilgāku par
desmit gadiem.